

Richard Happé:

‘Aan een publieke taak zit een publieke verantwoordelijkheid vast’

10 Stichting Elektronische
Communicatie Hypotheken
vliegt

16 Stappenplan bij
financieel misbruik
ouderen in *the spotlights*

26 Tuchtrecht uitgelicht:
de notaris als
poortwachter
tegen witwassen

EUROPESE ESTATE PLANNING, CIVIEL EN FISCAAL 14 SEPTEMBER 2017

Op donderdag 14 september 2017 vindt de cursusdag

'Europese estate planning, civiel en fiscaal' plaats.

Een Nederlandse en buitenlandse specialist bespreken samen de situatie van dat specifieke land (Duitsland, Frankrijk, België, Spanje, Engeland en Wales) ten aanzien van de actualiteiten van- en praktische ervaringen met de erfrechtverordening.

De Nederlandse en buitenlandse specialist komen samen tot praktische oplossingen in hun presentatie. Een unieke opzet! Er zal ook zijdelings aandacht zijn voor het huwelijksvermogensrecht.

Deze dag is ook toegankelijk voor niet-leden van EPN. Er is gekozen voor een bijzondere en sfeervolle locatie:

*Koninklijke Industriële Groot Club,
Dam 27 te Amsterdam.*

Sprekers:

Inleiding: mr. C.H. (Niels) Baas

Duitsland: W. (Wolfgang) Eule (D), mr. dr. J.G. (Jan-Ger) Knot

België: mr. S. (Saskia) Lust (BE), mr. J.L.D.J. (Dirk-Jan) Maasland

Engeland en Wales: R. (Richard) Frimston (UK)

Frankrijk: mr. S.H (Sabine) Heijning, mr. A.M. (Anneke) Vrenegoor

Spanje: mr. M.G. (Margriet) Eerenstein, mr. E. (Erik) de Haan (ES).

Deelnameprijs: € 250,- ex btw voor EPN-leden. EPN-leden kunnen 1 introducee voor de EPN-ledenprijs aanmelden. Niet-leden: € 395,- ex btw.

Locatie: IGC, Dam 27 te Amsterdam

Tijden: ontvangst 9.00 uur, ALV 9.30 uur, start cursusdag 10.30 uur tot 17.30 uur met borrel.

Pe-punten: 5 pe-punten KNB (in aanvraag), 6 pe-punten EPN

Meer informatie en aanmelden: www.epn-notaris.nl, info@epn-notaris.nl,
020-3882928

EPN® *Vereniging van Estate Planners in het Notariaat*

ACCOUNTANTS
EN ADVISEURS

ALS BRANCHE-ACCOUNTANT VOOR NOTARIAAT EN
ADVOCATUUR BENT U BIJ ONS AAN HET JUISTE ADRES VOOR

// JAARREKENING EN BOEKHOUDING

// BEDRIJFSVERGELIJKING

// FISCALE AANGIFTEN EN ADVIES

// ONDERNEMINGSPLANNEN

// P&O ADVIES EN SALARISADMINISTRATIE

// FUSIE EN OVERNAME

Uw klanten komen tegenwoordig niet alleen uit Nederland. Door de samenwerking met ETL kunnen wij u buiten de grenzen van Nederland ook van dienst zijn. Waar onze kennis ophoudt, kunnen wij u in contact brengen met een partner-kantoor in het buitenland, waarbij u de kwaliteit kunt verwachten die u ook van ons gewend bent. Zo kunnen wij u nog beter van dienst zijn.

BUREAU NOTARIAAT & ADVOCATUUR

ACCOUNTANCY EN ADVIES IS
ONS TERREIN ADVOCATUUR
EN NOTARIAAT IS UW DOMEIN

OUDE UTRECHTSEWEG 28, 3743 KN BAARN
POSTBUS 1008, 3740 BA BAARN
T 035 693 64 44
E [INFO@ETL-BNA.NL](mailto:info@etl-bna.nl) - WWW.ETL-BNA.NL

6

editie 6, juli/augustus 2017

6 'Aan een publieke taak zit een publieke verantwoordelijkheid vast'

Hoe kijkt Richard Happé, emeritus-hoogleraar Belastingrecht, terug op het parlementaire onderzoek naar fiscale constructies? Is alles toegestaan wat de wet niet verbiedt? En kan het notariaat hier ook nog iets van leren?

10

10 ECH vliegt

Een gestandaardiseerde elektronische uitwisseling van gegevens maakt in één klap een einde aan een tijdrovend traject voor het royeren en passeren van hypotheek. De oprichters van Stichting Elektronische Communicatie Hypotheken (ECH) waren in 2003 met die ambitie hun tijd ver vooruit. Misschien zelfs iets te ver. Inmiddels heeft ECH de wind in de zeilen.

16 'Bij het geringste vermoeden vraag ik door'

Wat moet je ook alweer doen bij een niet-pluisgevoel rondom een (levens)testament? Mag je wel of geen andere partijen inschakelen en hoe zit het met de geheimhoudingsplicht? Drie betrokken deskundigen over het KNB-Stappenplan bij financieel misbruik ouderen.

16

'Financieel misbruik komt vaak voor en kan geraffineerd in elkaar zitten'

Op de cover

Richard Happé geeft op p. 6 zijn visie op belastingontwijking.

- 4 Nieuws
- 9 Column Nora van Oostrom-Streep
- 12 Tolken in het notariaat
- 14 Notaris en meer: Dirk-Jan Smit
- 18 De Foto
- 21 Kanocolumn
- 22 En verder: Rieke Dwarkarsing
- 24 Specialisten
- 26 Tuchtrecht uitgelicht: de notaris als poortwachter
- 28 Column Jef Oomen
- 29 KNB-nieuws
- 32 Tuchtrecht
- 34 Personalia

Mediation Impact Award voor Eberhard van der Laan

FAMILIERECHT

De Amsterdamse burgemeester Eberhard van der Laan heeft de Mediation Impact Award gekregen. De jury roemde zijn baanbrekende bemiddeling bij conflicten en zijn aanpak in de gemeente Amsterdam. Van der Laan heeft honderden Amsterdamse ambtenaren een mediationstraining laten volgen om samen met burgers tot betere oplossingen te komen. Ook oud-informateur Edith Schippers en rechter Judith Uitermark waren genomineerd. De award werd uitgereikt door de Nederlandse mediatorvereniging NMv ter ere van het derde lustrum. Alle NMv-leden mochten stemmen. •

Rally voor het goede doel

ONDERNEMEN

Samen met juristen 120 kilometer rijden door de provincie Utrecht? Dat kan op 9 september. Dan vindt de jaarlijkse Mr. Rally plaats. De opbrengst van de rally wordt gedoneerd aan *Lawyers for Lawyers*, een organisatie die zich wereldwijd inzet voor onderdrukte advocaten.

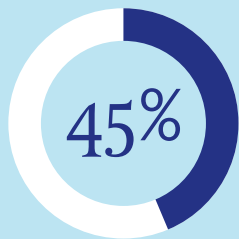
De rally is een tocht voor juristen door het midden van Nederland. Elk team bestaat uit twee personen. Bijrijders hoeven geen jurist te zijn. Meedoen kan met elk soort en type auto: van Alfa tot Opel Omega, van Ferrari tot Rolls Royce. De enige voorwaarde is dat de auto voldoet aan de wettelijke eisen die gesteld zijn aan het rijden op de openbare weg. Dankzij sponsoren kan het inschrijfgeld volledig ten goede komen aan *Lawyers for Lawyers*. Vorig jaar bracht de rally een kleine 9.000 euro op voor het goede doel. •

Meldingen ongebruikelijke transacties stijgen met 25 procent

JURIDISCHE SECTOR

Het aantal meldingen van ongebruikelijke transacties bij de Financial Intelligence Unit (FIU) in 2016 is met 25 procent gestegen. In 2015 waren dit er nog 312.160, vorig jaar kwamen er 417.067 meldingen binnen. Van deze transacties werden er 53.533 verdacht verklaard. Dat staat in het jaarverslag van de FIU.

In totaal werden in 2016 559 ongebruikelijke transacties die door de vrije beroepsbeoefenaars werden gemeld als verdacht bestempeld. 181 transacties daarvan waren afkomstig van notarissen. In 2015 waren dat 173 transacties en in 2014 nog 178. •

Het aantal verkochte woningen is in mei opnieuw gestegen. De grootste stijging vergeleken met dezelfde maand vorig jaar was te zien bij de 2-onder-1-kapwoningen, namelijk 45 procent. De kleinste stijging bij de appartementen: 15 procent. In totaal nam het aantal verkochte woningen met 25 procent toe. Alle provincies hebben met een stijging ten opzichte van mei 2016 te maken. De provincie Limburg doet het met 46 procent het best. In Utrecht loopt de markt met 8 procent nog een beetje achter op het landelijk gemiddelde. Ook het aantal hypotheek zit in de lift: 28 procent meer dan vorig jaar mei. •

Oscar Balkenende en Bernard Schols nemen afscheid

Nieuwe bestuursleden NOVEX

FAMILIERECHT

Margriet Westra en Wouter Burgerhart zijn benoemd tot nieuwe bestuursleden van de Nederlandse Organisatie Voor Executeurs (NOVEX). Zij vervangen Bernard Schols en Oscar Balkenende die sinds de oprichting al betrokken waren bij de organisatie. Burgerhart is bijzonder hoogleraar Fiscale aspecten van de notariële rechtspraak aan de Rijksuniversiteit Groningen. Westra werkt als notarieel jurist bij Stichting Nationaal Reumafonds. •

‘Medewerkingsplicht’

Wat doe je als een toezichthouder binnenloopt, hoe verdeel je de taken en in hoeverre moet je meewerken als een toezichthouder aanklopt?

De antwoorden op deze vragen staan allemaal in de nieuwe *Dawn Raid*-applicatie van Bird & Bird. De app is in het Engels, zodat bedrijven in verschillende landen er gebruik van kunnen maken. ‘De grote lijnen zijn in alle Europese landen dezelfde’, aldus **Pauline Kuipers**, partner mededingingsrecht bij Bird & Bird.

Een app die informatie geeft aan bedrijven in meerdere landen, kan dat wel?

‘In details verschilt de regelgeving natuurlijk wel, maar bestuursrechtelijk komt het overeen. Wij hebben in de praktijk gezien dat ondernemers toch vooral met dezelfde punten te maken krijgen. Je hebt bijvoorbeeld een medewerkingsplicht, dat weten veel ondernemers niet. In de app vind je ook tips in hoeverre je moet meewerken en op welke punten je een toezichthouder wat meer weerstand kunt bieden.’

Notarissen en advocaten hebben een geheimhoudingsplicht, wordt daar nog op ingegaan?

‘De app is vooral bedoeld voor de cliënten van notarissen en advocaten, niet voor henzelf. Er wordt wat uitgelegd over *legal privilege*. Een tip is bijvoorbeeld om een lijstje met vaste adviseurs te maken. Als de toezichthouder dan de mailbox van werknemer x of de papieren archieven van werknemer y wil inzien, kopiëren en/of meenemen, blijft geprivilegieerde correspondentie met de adviseur buiten schot.’

Kunnen notarissen er ook nog iets van leren?

‘Notarissen zijn ook ondernemers. Nadenken over wat je bij zo’n bezoek moet doen, kan nooit kwaad. Er staat een checklist in, loop die na. Wat doet de receptioniste bijvoorbeeld als ze binnenlopen? Wie onderhoudt contact met de directie, wie staat de pers te woord en wie blijft er in de buurt bij de toezichthouder? Handig om van tevoren over na te denken. Bespreek ook bijvoorbeeld met je IT-afdeling waar de bestanden staan opgeslagen. Vaak wil een toezichthouder daar een kopie van. Maar een leidraad over verschoningsrecht bieden wij niet.’

Wat vindt de toezichthouder van de app?

‘Dat weet ik eigenlijk niet. Ik hoorde dat iemand van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) de app had gedeeld op LinkedIn. Dat vind ik een goed teken!’

Boek over dilemma’s van de notaris

JURIDISCHE SECTOR

Meewerken aan het plegen van wanprestatie of dienst weigeren? Richard van Oevelen (Universiteit Leiden) gaat in zijn boek *Het dilemma van de notaris* in op dit vraagstuk.

In dit boek onderzoekt de auteur wat de notaris moet doen wanneer de tuchtrechtelijke en civielrechtelijke jurisprudentie uiteenlopen en hoe deze spagaat voor de notaris het best kan worden voorkomen. Hij zet uiteen hoe de notariële tuchtrechter en de civiele rechter omgaan met het plegen van wanprestatie en onrechtmatige daad. Daarbij wordt uitgebreid ingegaan op het door de Hoge Raad gewezen

arrest De Novitaris van 3 april 2015. Aansluitend behandelt de auteur de problematiek die ontstaat door dit verschil in behandeling en bespreekt hij mogelijke oplossingen. Op basis van zijn bevindingen formuleert de auteur aanbevelingen. ISBN 978-90-8863-207-5 •

‘Vaders die met de moeder samenwonen, zouden bij erkenning van het kind automatisch het ouderlijk gezag moeten krijgen’

Hoogleraar Wendy Schrama over ouderlijk gezag in EenVandaag van 17 juni.

A portrait of Richard Happé, an older man with white hair and glasses, wearing a blue and white striped shirt under a grey jacket. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a blurred green foliage.

Richard Happé

‘Aan een publieke taak zit een publieke verantwoordelijkheid vast’

Hoe kijkt Richard Happé, emeritus-hoogleraar Belastingrecht, terug op het parlementaire onderzoek naar fiscale constructies? Is alles toegestaan wat de wet niet verbiedt? En kan het notariaat hier ook nog iets van leren?

TEKST Wilma van Hoeflaken | BEELD Truus van Gog

Er werden twee talen gesproken, dat is wat Happé het meest opviel bij het parlementaire onderzoek naar fiscale constructies. ‘De commissie en degenen die gehoord werden, hadden elk een eigen taal. Ik had sterk het gevoel dat de commissie geen greep kreeg op de verklaringen van de belastingadviseurs. Zij zijn fiscaaltechnisch zeer deskundig en vertellen een verhaal waar buitenstaanders geen speld tussen krijgen.’

Ook viel hem op dat de Belastingdienst niet zo veel kon met de Panama Papers. ‘Dat bleek bij het horen van medewerkers van de Belastingdienst. Dit komt vooral doordat de brondocumenten ontbreken. De Belastingdienst heeft die documenten nodig en die zijn door de journalisten vrijwel niet vrijgegeven. Als er een naam in de stukken wordt genoemd, ben je er nog niet. Het is een aanwijzing. Waar rook is, is vuur. Maar waar is het vuur?’ Is de uitkomst teleurstellend? Nee, vindt Happé. ‘De Panama Papers hebben druk

gezet op degenen die gebruikmaken van de structuren en op de landen die dit faciliteren. Er verandert echt wel iets op het gebied van belastingontwijking.’ Hij vergelijkt het met de Processie van Echternach. ‘Drie stappen vooruit, twee stappen achteruit.’

EIGENBELANG

Maakt Nederland belastingontwijking mogelijk? ‘Vrijwel elk land doet hieraan mee en moet ook een beetje meedoen. Het gaat om grote bedrijven, multinationals, en die kiezen de meest gunstige plek. Fiscaliteit speelt daarbij een rol’, zegt Happé. Als voorbeeld noemt hij de cv-bv-structuur, een hybride lichaam dat in het ene land fiscaal transparant is en in het andere land niet. De cv-bv-structuur maakt belastingontwijking mogelijk. Europa wil hier een einde aan maken. Nederland wil dat uiteindelijk ook wel, maar vertraagd. ‘Minister Dijsselbloem heeft in de Tweede Kamer gezegd dat het 70.000 arbeidsplaatsen kost als we hier direct een streep door zetten. Dit is een voorbeeld waarin Nederland vanuit puur eigenbelang op de rem trapt. Aan de ene kant

zien we financiële belangen en werkgelegenheid, aan de andere kant vinden we dat je moet stoppen met de “rat race to the bottom”. Hij vervolgt: ‘Landen opereren hierin zeer behoedzaam. Je wilt niet voor de troepen uitlopen, want alles wat je weggeeft, pakken andere landen weer op. Dat betekent dat landen op elkaar letten. Doet iedereen wel mee? Zijn er verschillen in tempo?’

ANTIMISBRUIKBEPALING

Toch verandert er wel degelijk iets op het gebied van belastingontwijking, vindt Happé. ‘Sinds 2013 is er een ontwikkeling in gang gezet die eigenlijk niemand voor mogelijk had gehouden.’ Op verzoek van de G20 – de ministers van de grootste economieën in de Europese Unie – stelde de Organisatie voor Economische Samenwerking (OESO) vijftien maatregelen op om agressieve taxplanning door multinationals tegen te gaan. ‘Daar ben ik positief over, al betwijfel ik of alle betrokken landen bij de uitvoering op alle onderdelen zullen meedoen.’ De Europese Unie is actief in de aanpak van belastingontwijking. Zo werden de lidstaten het in 2016 eens over een antimisbruikbepaling. Het hoogtepunt is volgens Happé wel het begin juni in OESO-verband overeengekomen Multilaterale Instrument;

‘Belastingadviseurs laten de moraliteit in de zin van wat het betekent voor de samenleving niet toe’

bijna zeventig landen – naar verwachting worden het er meer – hebben verklaard de OESO-maatregelen in hun meer dan tweeduizend belastingverdragen door te voeren. De morele verontwaardiging over belastingontwijking is groot, stelt Happé. ‘Dat helpt. Over belastingontwijking is nog nooit zo veel discussie geweest als nu. De overheden hebben het duidelijk op de agenda staan. Daar dragen ook de media en alle onthullingen, zoals de Panama Papers, aan bij.’

GEEST VAN DE WET

‘Het nut van het parlementaire onderzoek is dat je ziet hoe de wereld van deze belastingadviseurs in elkaar zit’, vindt Happé. ‘Zij laten de moraliteit in de zin van wat het betekent voor de samenleving niet toe. Hun argumentatie luidt: als het de wetgever niet bevalt, moet hij de wet veranderen.’

Fiscalisten maken ‘gewoon’ gebruik van de regels. Tijdens het parlementaire onderzoek viel een paar keer de term ‘in de geest van de wet’. Volgens Happé bedoelde men in die gevallen niet ‘de geest van de wet’, maar ‘doel en strekking van de wet’. Hij legt het verschil uit. ‘De geest van de wet is een veel ruimer begrip. De rechter kijkt naar het rechtssysteem en kan oordelen dat bij een bepaalde

constructie van *fraus legis* sprake is. Dus in strijd met doel en strekking van de wet. De geest van de wet is een ruimer begrip. De rechter is gebonden aan het recht en kan niet zeggen: dit is echt te gek, dit is in strijd met de geest van de wet.’ Als je handelt in strijd met de geest van de wet, doe je iets wat de wetgever niet had voorzien en als hij dat wel had voorzien, had hij de wet anders geformuleerd, aldus Happé. Hij citeert het Britse parlamentslid Margaret Hodge, die tegen de top van een multinational zei: ‘*We’re not accusing you of being illegal, we are accusing you of being immoral.*’

CONTEXT

Met of zonder maatregelen om belastingontwijking tegen te gaan, bedrijven en vermogende particulieren zullen altijd zoeken naar wegen om zo min mogelijk belasting te betalen, stelt Happé. ‘Dat is van alle tijden. En dat mag, want je hoeft niet te veel te betalen. Waar het om gaat is: ga je daarin niet te ver?’ Ook het notariaat heeft hiermee te maken. Wat adviseert Happé de notarissen? ‘Blijf weg van wat in strijd is met de geest van de wet. Notarissen hebben een publieke taak. Daar zit ook een publieke verantwoordelijkheid aan vast.’

Happé vindt dat in juridische opleidingen meer aandacht moet zijn voor ethiek. ‘De opleidingen zijn sterk instrumenteel opgetuigd. Juristen, of het nu fiscalisten zijn of notarissen, verwerven veel technische kennis. Maar aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en de context waarin ze hun werk doen, wordt weinig aandacht besteed. Bijvoorbeeld aan de openbare financiën.’ Als de overheid geen geld heeft, kan de overheid niets uitgeven. Dat is schadelijk voor alle burgers, ook voor die burgers en bedrijven die zo weinig mogelijk wensen bij te dragen. Ondertussen heeft ook de overheid een grote verantwoordelijkheid, stelt Happé. ‘De overheid moet veel alerter zijn en de wetgeving up-to-date houden. Van sommige constructies is al jaren bekend dat ze gebruikt worden om belasting te ontwijken. Sommige manieren om de erfbelasting te beperken, gaan wel heel ver. Dat weet de wetgever ook.’ ■

KNB-JAARCONGRES

‘GOED OF FOUT, MIN OF MEER’

Het jaarcongres van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) op 6 oktober in Amsterdam staat in het teken van ethiek en integriteit. Tijdens het congres is er een panel-discussie over de notariële kernwaarden en de rol van de notaris in de maatschappij. Ook het onderwerp van dit artikel ‘is alles toegestaan wat de wet niet verbiedt’ komt daarin aan bod. Meer weten over het panel en de rest van het congresprogramma? Kijk dan op www.knbcongres.nl.

Uw buurvrouw

Uw neef

Ik regel straks de geldzaken van mijn moeder

Dat staat in haar levenstestament

Dat mijn moeder haar wensen goed heeft vastgelegd, geeft haar en ons een gerust gevoel. Zo behoudt zij de regie over haar leven, ook als zij door ziekte of ongeval belangrijke beslissingen zelf niet meer kan nemen. Bovendien biedt het zekerheid aan de mensen die om haar geven. Heeft u al een levenstestament? Raadpleeg de checklist op wievandedrie.nl. Of vraag uw notaris om informatie.

Download de
checklist op
wievandedrie.nl

Je regelt het bij de notaris

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie

 A portrait of Nora van Oostrom-Streep, a woman with short blonde hair, smiling. She is wearing a dark blue top. The background is a blurred office setting.

Nora van Oostrom-Streep

Paroles, paroles, paroles ...

In 1973 scoorden Alain Delon en Dalida met bovenstaand lied een grote hit. Het was weliswaar een cover, maar dat mocht de pret niet drukken. De essentie van het lied was dat woorden, hoe groot ook, soms heel nietszeggend konden zijn. Nu ging het in het liedje om het gebruik van loze woorden in een liefdesrelatie, maar in vrijwel alle gebieden van ons leven maken we gebruik van termen waarvan we de betekenis niet goed doordenken. Óók in ons werk.

HOL VAT

In de beroepsopleiding heb ik het met de deelnemers over notariële kernbegrippen als 'onafhankelijk' en 'onpartijdig' en laat ik ze vrij op deze woorden associëren. Vervolgens gaan we de uitkomsten plenair tegen het licht houden. Steeds blijkt dat we de termen feilloos kunnen opdreunen, maar niet kunnen 'laden'. Wat betekent het nu écht dat je onafhankelijk bent? Is het überhaupt mogelijk om echt onafhankelijk te zijn of is het woord goed beschouwd gewoon een hol vat? De notaris is immers altijd afhankelijk van zijn klanten en verwijzers voor omzet. Van externen zoals fiscalisten en accountants voor kennis. Van leveranciers voor betrouwbare software, van banken voor overboekingen en ga zo maar door. Moeten we het begrip 'onafhankelijk' dan interpreteren als 'niet te beïnvloeden'? Ik denk het niet. Als je een onwrikbare positie inneemt en je niet laat beïnvloeden door anderen, kun je heel waardevolle kennis en inzichten blokkeren. Je moet juist bereid zijn je mening aan te passen en open te

Het is aan uzelf te bepalen wat u eronder verstaat en waarom

.....

staan voor de visies van anderen. Maar wat betekent het dan wel? Zegt u het maar.

SLUITENDE DEFINITIE

En dat is nog maar een voorbeeld. Als we partijnotaris mogen zijn of (zoals in een geval als bij de Groningse huwelijkse voorwaarden) 'compenserend partijdig', wat betekent 'onpartijdigheid' dan echt? En zo kunnen we doorgaan. Bijvoorbeeld met een term als 'integriteit'. Velen vinden zich integer, maar slechts weinigen kunnen uitleggen waarom ze dat zouden zijn. Probeert u het eens: waarom vindt u uzelf integer? En wat is dat dan, integer? Een sluitende definitie valt niet te geven en zelfs in een behoorlijk homogene groep als het notariaat zal over allerlei ethische kwesties heel verschillend worden gedacht.

MAATMANNORM

Weer een ander woord is 'poortwachter'. Te pas en te onpas wordt dit gebruikt om uw maatschappelijke rol te benadrukken. Maar voor welke poort staat u dan precies op wacht? En ten behoeve van wie? En wie laat u passeren en waarom? En als het notariaat hier als beroepsgroep geen duidelijk beeld van heeft, waarom bedient het zich dan van deze term? Misschien

moeten we concluderen dat een aantal begrippen zijn tijd heeft gehad en niet meer bij het notariaat past. Misschien ook is het juist tijd voor een duidelijke definitie ervan, zodat u ook eindelijk weet wat de maatmannorm is en waarop u door de rechter wordt afgerekend.

PRINCIPES

Al vaker heb ik gesteld dat het notariaat zal moeten nadenken over zijn *unique selling point* en heb ik aangegeven dat dit naar mijn mening niet zozeer in kennis zal zitten, als wel in principes als bijvoorbeeld neutraliteit. Om daadwerkelijk deze positie te kunnen innemen, zult u moeten nadenken over de begrippen achter dergelijke woorden. Over de lading ervan. Of dit een taak is voor de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie? Ik denk het niet. Het is aan uzelf te bepalen wat u eronder verstaat en waarom, en er daarna naar te handelen. Ofwel vrij naar mijn favoriete voetbalclub: eerst woorden, dan daden. ■

Lange aanloop werpt zijn vruchten af

ECH vliegt

Een gestandaardiseerde elektronische uitwisseling van gegevens maakt in één klap een einde aan een tijdrovend traject voor het royeren en passeren van hypotheeken. De oprichters van ECH waren in 2003 met die ambitie hun tijd ver vooruit. Misschien zelfs iets te ver. Inmiddels heeft ECH de wind in de zeilen.

TEKST Peter Steeman | BEELD Roel Ottow / Truus van Gog

Alle begin is moeilijk. Snelheid en efficiency zijn waarden waar ook veertien jaar geleden notariskantoren en banken naar op zoek waren. Toch was het lastig om het businessmodel aan de praat te krijgen, aldus Lisa Huisman, directeur van de stichting Elektronische Communicatie Hypotheken (ECH). 'Ik vervul sinds 2015 deze functie, maar een oud-collega vertelde mij laatst hoe hij als directeur van ECH bij de banken eindeloos langs de deuren moest met zijn verhaal. De eerste negen jaar had de stichting moeite om het hoofd boven water te houden. Niet verwonderlijk, want het ontwikkelen van een platform als dit vergt een miljoeneninvestering. Dat verdienen je niet terug met een handjevol deelnemers. Je hebt een lange adem nodig. Het helpt dat ECH geen commerciële organisatie is. We hielden het vol doordat we voorzichtig waren met innovaties. We gingen vaak vooraf met de pet rond bij de deelnemers. Wil je die functionaliteit? Dan moet je meebetalen. Aanvankelijk werkte alleen een voorhoede van notariskantoren met ECH, maar daarna stokte de groei. Het was een kip-eiverhaal. De banken vonden het pas interessant als zich meer notarissen aansloten. En notarissen wachtten tot er meer banken meededen. Dat veranderde nadat we besloten het doorhalen van hypotheeken via ECH voor notarissen gratis te maken. Zo kon iedere notaris kennismaken met de voordelen van ECH. Dat werkte.'

EXPONENTIEEL

Inmiddels is 97 procent van de notarissen bij ECH aangesloten. Ook het aantal banken dat aanhaakt, neemt toe. Het afgelopen jaar waren dat onder meer ING (aflossen), Volksbank met de labels SNS Bank, BLG Wonen en Regiobank (passeren) en Syntrus met drie labels voor beide processen. Huisman: 'Dat zien we terug in het volume van transacties. Dat stijgt exponentieel. We verwerken in ECH 200.000 dossiers per jaar. Ieder dossier bestaat gemiddeld uit vijf berichten. Vanwege de groei moeten we fors investeren in de infrastructuur. De dynamiek waar we nu inzitten, is heel gaaf om mee te maken.'

SNEEUWBALEFFECT

Voor Paul Kok, notaris bij Lingewaard Notarissen, is ECH een gewaardeerd instrument. 'Bij de overdracht van een huis moet alles op het juiste moment gebeuren. Als er iets ontbreekt op het moment dat de overdracht plaatsvindt, bijvoorbeeld de royementsvolmacht, kan je de koper niet garanderen dat het huis hypotheekvrij is. Dat is heel vervelend. Zo'n hapering zorgt voor een sneeuwbaaleffect. Mensen hebben allerlei afspraken met de

verhuizer, de aannemer. Dat staat ineens op losse schroeven. Wanneer je met ECH werkt, komen dat soort problemen niet voor. Het elektronische proces haalt er een aantal schakels uit. Je hoeft niet meer bang te zijn dat een verkeerd mailadres of een onoplettende medewerker roet in het eten gooit. Hoe minder handelingen, hoe kleiner de kans op fouten. En ontbrekende gegevens heb je eigenlijk niet doordat het proces gestandaardiseerd is.'

GROTE WAARDE

Dwingt ECH de notaris niet in een keurslijf? 'Het is inderdaad een keurslijf, maar omdat het notariële proces in het geval van particulier onroerend goed voor 90 procent uit administratief werk bestaat, is dat geen probleem. ECH maakt het proces vooral heel efficiënt. In een markt die onder druk staat, is dat van grote waarde. We zijn een urenfabriek. Als er gebeld moet worden en heen en weer gemaïld om fouten te verbeteren, kost dat geld. Dat is marge die je eigenlijk niet kan missen. Het gaat niet alleen om geld. We hebben een dienstverlenend beroep. De klant heeft recht op efficiency. Zonder ECH duren transacties

John Buhrs

Lisa Huisman

Paul Kok

langer. Dat merk je direct als je met een bank te maken hebt die niet bij ECH is aangesloten. Het zit hem niet alleen in de extra handelingen, je moet je ook aanpassen aan het proces dat ze gebruiken. Dat is best frustrerend. Je kunt die extra tijd niet in rekening brengen. Ik kan niet wachten tot alle banken zijn aangesloten.'

TEMPO

John Buhrs, hoofd backoffice hypotheek bij de Volksbank en bestuurslid ECH, ziet het lidmaatschap van ECH voor een bank niet als een manier om zich van concurrenten te onderscheiden. Het platform gedijt juist het best bij grote getallen. 'Hoe meer banken meedoen, hoe beter. Dan gaan de tarieven omlaag omdat de kosten door meer gebruikers gedeeld worden. Gelukkig is ECH gaan vliegen. Voor de banken is het belangrijk dat ECH wordt uitgebreid met nieuwe toepassingen. ECH kan bijvoorbeeld dienen als gestandaardiseerd elektronisch kanaal voor de afhandeling van bankgaranties, daar is al een vooronderzoek naar gestart. Ook het traject tussen notaris en Kadaster zou je binnen ECH kunnen automatiseren. Voor een bank is dat cruciaal. We weten pas of de koop bezegeld is als de hypotheek bij het Kadaster is ingeschreven.

'Het handige van ECH is dat het voor ketenoptimalisatie zorgt'

Nu duurt het soms erg lang voor we de passeerbevestiging via de notaris hebben. En zonder die bevestiging kan de bank eigenlijk niet het incassotraject starten. Ook zou het prettig zijn als de softwareleverancier een ander update-mechanisme ontwikkelt zodat een nieuwe release van ECH niet afhankelijk is van het tempo waarin de overige notariële softwarepakketten vernieuwen.'

GREMIUM

De inbedding in het Platform Elektronische Communicatie (PEC) zorgt ervoor dat je niet voortdurend met wijzigingen in de ECH-standaard kan komen, maar dat gebrek aan flexibiliteit wordt gecompenseerd door de zekerheid die het biedt, vindt Huisman. 'We voldoen aan de strenge eisen die de Wet meldplicht datalekken en de Wet bescherming persoonsgegevens voorschrijven. Daarnaast geeft de

tijd die er tussen twee releases zit ons de kans om uitgebreid de wensen van gebruikers te inventariseren. Op dit moment zitten we midden in de voorbereidingen voor ECH 4.0. Er is een werkgroep van notarissen en ECH-maatschappijen die nieuwe door ons voorgestelde functionaliteiten beoordeelt. We stellen hun input centraal bij de ontwikkeling van de volgende nieuwe release. Sowieso is alle feedback van notarissen over ECH welkom. Er werd in het verleden ook wel gespard met notarissen, maar nu gebeurt het structureel. Zo werken we aan een digitale oplossing voor de papieren akte die nu nog het sluitstuk vormt van de transactie tussen notaris en bank. Dat is lastig, want je moet een alternatief bedenken voor de stempel en de natte handtekening. Ook het tijdstip is heel belangrijk voor de rechtszekerheid. Iedere voorgestelde oplossing wordt door notarissen getoetst. Het handige van ECH is dat het voor ketenoptimalisatie zorgt. Iedere bank werkt op een andere manier en heeft zijn eigen passeeropdracht met invul-instructies. We grijpen die nieuwe release ook aan om waar mogelijk het aantal invul-instructies te vereenvoudigen. ECH is een mooi gremium om dat proces zo veel mogelijk te streamlijnen.' ■

Tolken in het notariaat

Teamwork

Notarissen maken soms gebruik van tolken. Als ze een akte moeten passeren voor cliënten die de Nederlandse taal niet of niet voldoende machtig zijn. Of voor cliënten die doof of slechthorend zijn. Het werk is meer dan vertalen alleen. 'Ik zie mijzelf als een taaldiplomaat.'

TEKST Dorine van Kesteren | BEELD Truus van Gog

Als een verschijnende partij de taal van de akte niet voldoende verstaat, verschijnt mede een tolk, die de zakelijke inhoud van de akte vertaalt. Zo luidt kort en goed artikel 42 lid 1 Wet op het notarisambt. De keuze om een tolk in te schakelen, is dus niet vrijblijvend. De wetgever vindt het essentieel dat alle klanten van de notaris worden geïnformeerd in een taal die zij begrijpen, zodat zij precies weten waarvoor ze tekenen. 'Zodra wij merken dat een cliënt het Nederlands onvoldoende beheerst, bellen we een tolk. Meestal Engels, maar indien nodig elke andere taal', vertelt Françoise Biemans, medewerker van notariskantoor Broekmans in Eindhoven, dat door de aanwezigheid van de Technische Universiteit, Brainport en ASML in de stad veelvuldig voor expats werkt.

ANDERSTALIG

'Ik word ingeschakeld door de notaris als hij te maken heeft met cliënten – of hun partners – die van origine andersstalig zijn. Ook als zij het Nederlands tot op zekere hoogte beheersen. Bij de notaris telt immers iedere punt en komma, en er mogen er geen misverstanden ontstaan', vertelt de beëdigde notaristolk Ismahane Ben Smail. Ben Smail is gespecialiseerd in notarieel recht en beheerst Nederlands, Frans en verschillende dialecten van het Arabisch. Naast praktiserend tolk is zij tolken-trainer en gastdocent aan de opleiding voor gerechtstolken. Winnie de Beer is beëdigd tolk Nederlandse

Gebarentaal en bestuurslid van de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal. De Beer, die de specialisatie 'gerechtstolk' volgde, tolkt voor de dove en slechthorende cliënten van notarissen. 'Dat kan op twee manieren, afhankelijk van de voorkeur van de cliënt: ik tolk tussen gesproken Nederlands en Nederlandse Gebarentaal óf Nederlands met gebaren. Het eerste is echt een taal, met een eigen grammatica en lexicon; het tweede volgt de Nederlandse taal met ondersteunende gebaren.'

FYSIEK AANWEZIG

De tolk is soms fysiek aanwezig tijdens de voorbereidende gesprekken, maar altijd bij het passeren van de akte op het notariskantoor. De akten zelf worden niet letterlijk vertaald. 'De te passeren akten zijn verplicht in het Nederlands opgesteld. Ik vertaal de mondelinge toelichting op de akte van de notaris', zegt Ben Smail. Notaris Pim Broekmans: 'Het passeren duurt wel wat langer als er een tolk aanwezig is. Vooral als het gaat om een taal die ik niet beheers, want dan zit ik te wachten tot de tolk klaar is. Beheers ik de taal zelf ook, weet ik precies wanneer ik verder kan gaan. Het loopt

het soepelst als de tolk simultaan vertaalt.' Na afloop ondertekent de tolk de akte ook. De Beer: 'Niet voor de inhoud, maar met mijn handtekening verklaar ik alles te hebben vertaald wat de notaris en de cliënt hebben gezegd.' De notaris stuurt de akte(n) van tevoren naar de tolken op. De Beer: 'Het is ingewikkelde materie, waarin ik mij moet verdiepen. Bij vragen neem ik contact op met de notaris of de cliënt in kwestie.' Ben Smail: 'Inmiddels heb ik al zeventien jaar ervaring, maar de ene koopakte is de andere niet. Bovendien moet ik goed kijken of er geen juridische termen in staan die niet voorkomen in de taal van de cliënt. In dat geval denk ik na over het beste alternatief.'

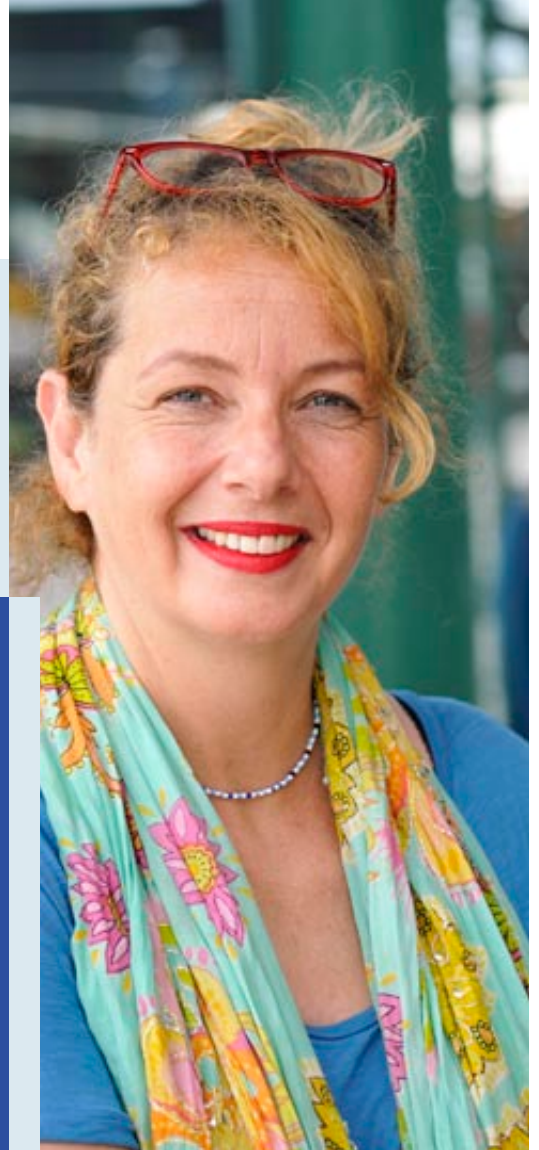
INFORMELER

Op notariskantoor Broekmans gaat het in de expatzaken vooral om het passeren van leverings- of hypotheekakten en het sluiten van samenlevingsovereenkomsten. Ben Smail herkent dat het vaak gaat om leuke momenten voor mensen: een huis kopen, gaan samenwonen, een bedrijf oprichten. 'Daardoor is de sfeer bij de notaris vaak wat informeler dan bij

Pim Broekmans en Françoise Biemans

‘De sfeer bij de notaris is vaak wat informeler dan bij bijvoorbeeld de rechtbank’

Ismahane Ben Smail

bijvoorbeeld de rechtbank. Het is mooi om een schakel te zijn op het moment dat persoonlijke aangelegenheden samenkomen met de strakke structuur van de wet. Voor het passeren overleg ik altijd even met de notaris over de beste manier van samenwerken. Over voldoende pauzes in de uitleg bijvoorbeeld. Daardoor voelt het als teamwork.’

GLAASJE WATER

In het contact met buitenlandse cliënten krijgen notarissen niet alleen te maken met taalverschillen, maar ook met culturele verschillen. Een goede tolk helpt om ook deze te overbruggen. Niet voor niets omschrijft Ben Smail zichzelf als ‘taaldiplomaat’. ‘Bij echtparen met een Arabische achtergrond neemt de man vaak de leiding in het gesprek. Het is belangrijk dat de notaris ook de vrouw bij het gesprek betreft. Bijvoorbeeld door haar te blijven aankijken.’ Ze vervolgt: ‘Mensen uiten hun emoties soms ook anders. Heftiger. Zo had ik eens een zaak waarin iemand in het buitenland zijn in Nederland wonende moeder tot gevolmachtigde had benoemd. De vader voelde zich daardoor gekrenkt. Ik adviseer

notarissen altijd om ruimte te bieden voor dit soort emoties. Begrip tonen, even een glaasje water halen. Doe je dat, dan ebt het weg. Doe je dat niet, dan kan het escaleren.’ Een ander verschil is dat mensen uit het buitenland vaak ‘ja’ zeggen, terwijl ze ‘nee’ bedoelen. Uit beleefdheid of uit respect voor de notaris. ‘Een bevestigend antwoord op de vraag of de cliënt alles heeft begrepen, is dus geen garantie dat dit echt zo is’, zegt Ben Smail. ‘Het komt ook bij Nederlandse cliënten voor hoor, dat ze ten onrechte zeggen dat ze het begrijpen’, vult Biemans lachend aan.

SPREEKTEMPO

Wat zijn de *don'ts* voor notarissen die met tolken werken? Ben Smail: ‘Het is niet prettig als notarissen de akte letterlijk voorlezen, inclusief de zinnen met de lengte van een paragraaf. Nauwelijks te begrijpen voor de cliënten, nauwelijks te vertalen voor ons.’ De Beer denkt daar anders over. ‘Een notaris maakt zelf de afweging of hij de akte wil voorlezen. Als blijkt dat de cliënt dit niet begrijpt, is het aan de notaris om nadere uitleg te geven. Het is voor mij in ieder geval wel fijn

als de notaris de akte in een rustig tempo voorleest. Spreektempo – geen leestempo.’ Iets anders is dat veel notarissen best een aardig woordje Frans spreken, maar volgens Ben Smail is het passeren van de akte niet zo’n handig moment om dit in te zetten. ‘Aan de mimiek of reacties van de cliënten zie ik dan vaak dat ze het maar half begrijpen. Het is beter om mij het werk te laten doen.’ Tot slot twee simpele, maar doeltreffende *do's*. De Beer: ‘Het is goed als de notaris zich niet tot mij, maar tot de cliënt richt – dat is immers zijn gesprekspartner.’ Ben Smail: ‘Een *‘mabrouk!’* – gefeliciteerd – na afloop tovert stante pede een glimlach op het gezicht van Arabische cliënten.’ ■

Er zijn verschillende (notarieel-)juridische commissies en samenwerkingsverbanden waar (kandidaat-)notarissen in deelnemen. In *Notariaat Magazine* vertellen ze hierover.

NOTARIS EN MEER

WIE Dirk-Jan Smit (46), notaris
WAAR Grote kantoren overleg (GKO)

Andere problematiek

‘E r nemen nu 21 kantoren deel aan het Grote kantoren overleg. Wie er deel mag nemen, staat niet echt duidelijk omschreven. Er is geen definitie van. Het gaat dan ook niet om de omvang, maar meer om het soort praktijk dat je hebt. Zo is het belangrijk dat je als kantoor samenwerkt met advocaten en/of fiscalisten, je niet alleen nationaal, maar ook internationaal opereert, een sterk ontwikkelde adviespraktijk hebt en ook optreedt als partijnotaris. Het kan dus zomaar zijn dat kantoren die zich die kant op bewegen en nog in ontwikkeling zijn, zich in de toekomst bij ons overleg aansluiten. Zij zijn van harte welkom.’

‘Afgevaardigden van de grote kantoren komen twee keer per jaar samen. Het is een informeel overleg waarin wij praten over actuele zaken. Zaken die vooral de grote kantoren raken en zonder ons wellicht weinig aandacht krijgen. Denk bijvoorbeeld aan aangepaste audits voor de grote kantoren. Een onderwerp waar wij ons voor hebben ingezet. De KNB-audits zijn goed, maar de vraag was of je niet ook auditors zou moeten hebben die wat meer bekend zijn met het werk, de problematiek en uitdagingen van de grote kantoren. Omdat die toch net weer iets anders in elkaar zitten dan een klein notariskantoor. Onze wens is serieus genomen door het bestuur en het bureau van de beroepsorganisatie. Dat is mooi. Wij willen dan ook het KNB-bestuur helpen gedachten te kanaliseren.’

‘We zijn geen formeel orgaan, maar vinden het wel van belang over een aantal zaken met elkaar van gedachten te wisselen. We zijn het niet altijd eens, maar we hebben wel een gezamenlijk belang en dat brengt ons samen. De opkomst bij het Grote kantoren overleg is altijd groot. Het zijn bijeenkomsten met een constructieve, positieve sfeer. Zo hebben we ook gesproken over de Verordening interdisciplinaire samenwerking (IDS). Deze bleek te knellend. Mede dankzij onze input is deze aangepast, zodat de regels beter aansluiten bij de praktijk. Op dit moment kijken wij naar de vierde anti-witwasrichtlijn. Daarin staan ook speciale regels voor grote kantoren. Dat raakt ons. Wij proberen aangehaakt te zijn en te begrijpen wat er gebeurt. Op die manier kunnen wij onze ervaringen delen en bekijken of de positie van grote kantoren nog speciale aandacht behoeft.’

‘Ik vind het belangrijk om iets bij te dragen aan de positie van de grote kantoren in het notariaat. Het is soms gemakkelijk om vanaf de zijlijn kritiek te leveren, maar dan moet je ook de volgende stap zetten en actief een bijdrage leveren. En dat vinden mijn collega-afgevaardigden ook. We hebben allemaal een drukke praktijk en toch is iedereen altijd aanwezig bij het overleg. Je had er ook voor kunnen kiezen een cliënt te helpen op het moment van de vergadering.’ ■

‘Bij het geringste vermoeden vraag ik door’

Wat moet je ook alweer doen bij een niet-pluisgevoel rondom een (levens)testament? Mag je wel of geen andere partijen inschakelen en hoe zit het met de geheimhoudingsplicht? Drie betrokken deskundigen over het KNB-Stappenplan bij financieel misbruik ouderen.

TEKST Jolanda aan de Stegge | BEELD Shutterstock

Afgelopen februari hield de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) een enquête onder haar 3.109 leden over het gebruik van het Stappenplan bij financieel misbruik ouderen. 2362 leden (11,6 procent) reageerden. Uit de antwoorden blijkt dat bijna 20 procent van de respondenten nog nooit van dit stappenplan heeft gehoord, bijna een kwart nog nooit financieel misbruik bij een cliënt heeft vermoed of geconstateerd, 95 procent nooit melding heeft gemaakt van financieel misbruik bij Veilig Thuis en 71 procent niet weet dat hij überhaupt meldrecht heeft.

TWEDE NATUUR

‘Het begint ermee dat je financieel misbruik moet kunnen herkennen. Je moet weten op welke manieren mensen weleens misbruik proberen te maken van jou als notaris. Dat is een kwestie van bewustwording.’ Voor kandidaat-notaris Laura van Kempen is het KNB-Stappenplan bij financieel misbruik ouderen al jaren gesneden koek. Zij nam deel aan het door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) opgezette Actieplan Ouderen in Veilige Handen, waarin organisaties zoals Veilig Thuis, politie, huisartsen, banken en het notariaat samenwerken om financieel misbruik van ouderen te bestrijden. Sindsdien let zij standaard op alle mogelijke signalen die zouden kunnen duiden op onregeligheden. ‘Bij besprekingen, vooral met oudere mensen, ben ik continu bezig met:

wat is de situatie, hoe komt iemand over, wil hij dit zelf of wordt hij gedwongen? Bij het geringste vermoeden vraag ik door, dat is een tweede natuur geworden.’

DYNAMIEK SIGNALEREN

‘Hopelijk ontwikkelt iedere (kandidaat-)notaris deze alertheid, want Nederland vergrijsst en steeds meer ouderen stellen een (levens)testament op. Financieel misbruik van ouderen is aan de orde van de dag. Vermoedelijk zien wij slechts het topje van de ijsberg’, zegt Marianne van der Krans. Zij is voorzitter van het Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling (LPBO) en projectleider ouderenmishandeling Veilig Thuis Utrecht. Veilig Thuis is hét advies- en meldpunt voor alle vormen van huiselijk geweld en mishandeling, waaronder ook financieel misbruik van ouderen valt. Dat draait vrijwel altijd om afhankelijkheidsrelaties. De eenzame of hulpbehoevende oudere is vaak zo bang voor contactverlies dat hij meegaat in de wil van degene die hem onder druk zet. Volgens haar is nog lang niet elke (kandidaat-)notaris voldoende op de hoogte van de dynamiek rondom financieel misbruik van ouderen en weten velen ook niet dat zij voor

advies bij Veilig Thuis kunnen aankloppen. ‘Notarissen die (levens)testamenten opstellen, moeten weten dat het vaak voorkomt en geraffineerd in elkaar kan zitten. Vanaf het moment dat financieel misbruik een optie in jouw denken is, ga je het pas signaleren.’

TOESTEMMING

Recent is het KNB-stappenplan aangepast. Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit 2015 heeft de notaris meldrecht: als hij zijn niet-pluisgevoel meldt, handelt hij niet in strijd met zijn geheimhoudingsplicht. In eerste instantie vraagt de notaris zijn cliënt om het financieel misbruik zelf te melden bij Veilig Thuis. Als diegene dat niet wil, heeft het de voorkeur dat de notaris dit doet met toestemming van de cliënt. Madeleine Hillen-Muns van het Notarieel Bureau licht toe: ‘Voor cliënten die wilsbekwaam zijn, kun je als notaris bijna nooit zeggen: “Ik weet het beter dan jij, dus ik ga hier melding van maken.” Dat kan alleen in zeer ernstige gevallen, bijvoorbeeld als iemand ook fysiek onder druk wordt gezet.’ Bij een wilsonbekwame cliënt zijn de mogelijkheden om misbruik te melden zonder toestemming ruimer. Om niet het beroepsgeheim te

‘Vanaf het moment dat financieel misbruik een optie in jouw denken is, ga je het pas signaleren’

schenden, moeten er wel altijd gegronde redenen voor zo'n melding zijn. Het mag alleen als er geen andere oplossing is en als de melding in verhouding staat tot het misbruik. De proportionaliteit van het misbruik is van belang. Hillen-Muns: 'Dat moet de notaris zich afvragen voordat hij meldt, want zo'n melding betekent een enorme inbreuk op iemands leven. Absoluut zekere antwoorden op die vragen zijn ook weer niet nodig. De notaris mag een eigen afweging maken.'

ONDERZOEK

Elke (kandidaat-)notaris kan bij financieel misbruik anoniem contact opnemen met Veilig Thuis. Zij denken mee en geven advies, waarna de beller zelf verder kan met zijn cliënt. Bij een melding van financieel misbruik draagt de (kandidaat-)notaris de zaak over aan Veilig Thuis. Dat doet onderzoek, brengt het misbruik in kaart en geeft advies aan het slachtoffer over hoe het kan worden gestopt. De (kandidaat-)notaris krijgt hiervan altijd een korte terugkoppeling. Andersom is met

de KNB geregeld dat Veilig Thuis-medewerkers contact mogen opnemen met een (kandidaat-)notaris om hem op enkele zaken te bevragen naar zijn bevindingen inzake een geval van financieel misbruik.

BESPREEKBAAR

Kandidaat-notaris Van Kempen maakt financieel misbruik waar nodig bespreekbaar. Zij zorgt ervoor dat zij alleen is met haar cliënt om de situatie te kunnen beoordelen. Dan zegt zij bijvoorbeeld: 'Wat vindt u ervan dat hij/zij dit van u vraagt? Vindt u het moeilijk nee te zeggen?' Of: 'Vindt u dat een gebruikelijk verzoek van een familielid?' Als contact met een externe ondersteuning een oplossing zou kunnen bieden, legt zij de weg uit naar de GGZ of Veilig Thuis. 'Ongevraagd een hulpverlener op iemand afsturen, zal naar mijn mening niet tot een oplossing leiden. Vanwege onze geheimhoudingsplicht heeft het de uitdrukkelijke voorkeur dat iemand zelf melding maakt van het misbruik.'

FAKE TESTAMENT

Aan het stappenplan is een handleiding toegevoegd voor het doen van aangifte bij de politie en wat hiervoor nodig is. Opmerkelijk is dat de respondenten buitengewoon kritisch zijn over stap 5 in het stappenplan. Dit adviseert de misbruiker te misleiden en gebruik te maken van de mogelijkheid een zogenoemd *fake* testament op te stellen. Hierin staat wat de misbruiker wil. Die weet echter niet dat daarna het werkelijke testament volgt, met daarin uitsluitend de wil van de erflater. 'Een absurd advies', 'In strijd met de eer en waardigheid van het ambt' en 'De beroepsgroep onwaardig', aldus enkele commentaren. Van Kempen kan het zich voorstellen dat een *fake* testament bescherming kan bieden aan de testateur. 'Maar als die laatste sterk onder druk staat van de misbruiker is het de vraag of hij dit geheim weet te houden voor hem of haar.' Verder vindt zij het stappenplan glashelder. 'Het ondersteunt mij in mijn beroepsuitoefening. Het is een kwestie van lezen en het je eigen maken.' ■

TIPS

- Ga als (kandidaat-)notaris op bezoek bij Veilig Thuis in jouw regio en overleg wat je voor elkaar kunt betekenen. Zodra je daar een contactpersoon hebt, zoek je elkaar gemakkelijker op.
- Win informatie in bij collega's.
- Leg twijfels en overwegingen over een casus anoniem voor aan een andere (kandidaat-)notaris: wat zou jij doen? Dergelijke gesprekken kunnen helpen om tot een beslissing te komen.

Geslaagd!

De vlag mag uit! Het felbegeerde diploma is binnen! Juni is de maand van de examenuitslagen van de middelbare school. Maar ook voor de kandidaat-notarissen die Pakket II van de Beroepsopleiding Notariaat hebben afgerond, is het feest. 25 van de 27 kandidaat-notarissen zijn geslaagd. 7 van hen zelfs cum laude. Donderdag 22 juni kregen zij uit handen van Leon Verstappen, Freek Schols en Marc Robbers hun certificaat uitgereikt. De beroepsopleiding bestaat uit twee onderdelen: pakket I (tweewekelijkse bijeenkomsten gedurende het eerste jaar) en pakket II (maandelijks bijeenkomsten gedurende het tweede en derde jaar). Elk pakket wordt afgesloten met een mondeling examen.

DE FOTO

Notaris zoekt opvolger

Voor overname van een protocol in **Midden Nederland** zijn wij op zoek naar een:

(kandidaat-)notaris (m/v)

die:

- ervaring heeft in de algemene praktijk;
- voldoet aan de benoembaarheidsvereisten als notaris;
- waarde hecht aan gerichte notariële dienstverlening op een mooie locatie.

Het notariskantoor kenmerkt zich als een kwalitatief hoogstaande, lokaal en regionaal gerichte stadspraktijk met een zeer lange protocolhistorie en trouwe cliëntèle gefundeerd op de manier waarop de zaken worden aangepakt en de aandacht voor de persoon en verleende opdracht. De dienstverlening is gefocust op het MKB en op de financieel betere particulier. Het kantoor is uitstekend geautomatiseerd.

Het kantoor bestaat uit 2 notarissen, 3 kandidaat notarissen, 4 gedreven en ervaren notarieel medewerkers en enkele secretaresses.

Er wordt volledige ondersteuning verleend in de benoemingsprocedure.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met mr. T.A. de Boer, tel. 073-6408530.

Uw sollicitatie met curriculum vitae kunt u geheel vertrouwelijk zenden aan:

Buro Merks
CONSULTANCY

Buro Merks Consultancy, Postbus 3408, 5203 DK 's-Hertogenbosch, tel. 073-6408530, info@bumeco.nl

Heeft u een notariële vacature of heeft u deze op uw website staan?
... en wilt u hieraan bekendheid geven in de vakbladen, met een 100% dekking in het notariaat?
adverteer dan in:

W·P·N·R

Notariaat
magazine

FBN

JBN

gunstige doorplaatsingsstarieven in combinatie met de vacaturesite advocatie.nl:

Advocatie

Advocatie

Novocatie

Overfusies

Rechtenstudie

Bedrijfsjurist

Top50

Vacatures

Webshop

Voor inlichtingen en reserveringen kunt u contact opnemen met:

Martine Aspeslagh
E-mail: m.aspeslagh@sdu.nl

‘Onder hoogspanning is het moeilijk vliegeren’

Stress is op zich niet verkeerd, integendeel: een zeker stressniveau is nodig voor een goede motivatie, prestatie en ontwikkeling. Hard werken kan in zoverre geen kwaad, maar komt het woordje ‘te’ ervoor te staan, dan gaat het fout.

BURN-OUTKLACHTEN

Steeds meer jonge mensen (ook (kandidaat-)notarissen) krijgen te maken met burn-outklachten. Eén op de zeven werknemers in Nederland heeft hier last van. Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek en TNO blijkt dat vooral werknemers met een hoge werkdruk en weinig steun van hun leidinggevende een hoog risico lopen. Wat moeten en kunnen we eraan doen om ervoor te zorgen dat we niet ‘bij bosjes (blijven) omvallen’?

BELANGRIJK

Het verschijnsel burn-out houdt de gemoederen al sinds de tweede helft van de jaren zeventig van de vorige eeuw bezig. Er wordt een steeds groter beroep gedaan op mentale capaciteit in je werken privéleven. Nu het werkaanbod alleen maar toeneemt en het aanbod van kandidaat-notarissen (te) krap zal worden, zal het belang om deze klachten te signaleren of (beter nog) te voorkomen, alleen maar toenemen. Het is belangrijk dat zowel werkgevers als werknemers hier op een juiste manier mee (weten) om (te) gaan.

REGIE

Heb je weinig energie, slaap je slecht of voel je je onrustig, dan kan het regelmatig onder druk staan en onvoldoende kunnen bijtanken, klachten veroorzaken.

Het begint bij bewustwording en vertrouwen in jezelf

Belangrijk is dat je de regie zelf in handen neemt en dit met je werkgever bespreekt. Uit onderzoek blijkt dat weinig kandidaat-notarissen op het werk gevraagd wordt hoe het zit met hun duurzame inzetbaarheid op de langere termijn, terwijl tegelijk een aanzienlijk deel zich afvraagt of ze wel ‘ongeschonden’ het pensioen zullen halen. De helft van de kano's bij dit onderzoek heeft problemen met de balans tussen werk en privé. Vergelijkbaar met andere sectoren (advocatuur, fiscalisten) wordt deze balans veel minder goed beoordeeld. Veel kano's lopen tegen een muur aan en worstelen met de vraag wie ze zijn als mens en hoe ze dit kunnen combineren met hun rol als kandidaat-notaris.

BEWUSTWORDING

Het begint bij bewustwording en vertrouwen in jezelf. Wie ben ik? Wat kan en wil ik? Het is belangrijk om niet alleen in je werk(gever) te

investeren maar (vooral) ook in jezelf. Vaak komen burn-outklachten voor bij kandidaat-notarissen met een jong gezin die graag (lieft voor 200 procent) hard willen werken, sociale contacten willen blijven onderhouden, naast hun werk willen netwerken en nevenactiviteiten (moeten) onderhouden, willen sporten en/of parttime werken maar hier noodgedwongen niet aan toekomen. Neem de tijd en vestig de aandacht (samen met je werkgever) op de ontwikkeling van jezelf als kandidaat. Vraag ruimte op kantoor voor je persoonlijke ontwikkeling, uitdaging en ondersteuning. Stel – op een positieve manier – grenzen aan hetgeen binnen jouw capaciteit valt. Zeg dus niet honderd keer tegen jezelf dat je het zo druk hebt, want dan voel je je ook ‘druk’, maar bespreek wat wel en niet binnen jouw mogelijkheden valt.

GELUK

Het is bewezen dat mensen die goed in hun vel zitten, beter presteren, oprechte interesse en aandacht voor andere mensen hebben en vruchtbaarder (samen)werken. Daar komt bij dat niemand anders jouw geluk bepaalt. Laat je niet leiden (en al helemaal niet ‘lijden’) door anderen: leid jezelf ... ■

Nienke Westerhof,
kandidaat-notaris bij
Kuhlmann Hulshof en
De Kok notarissen

A full-length portrait of a woman with long dark hair, smiling, wearing a black long-sleeved cardigan over a white collared shirt, black trousers, and dark blue lace-up shoes. She is standing against a solid purple background with her hands in her pockets.

Dynamiek en energie met drie bedrijven

En
verder

Het is heerlijk om zelfstandig te zijn

Rieke Dwarkasing, ondernemer in hart en nieren, werkt op een bijzondere manier in het notariaat. Met haar drie bedrijven bedient zij drie verschillende markten.

TEKST Henriette van Wermeskerken | BEELD Truus van Gog

Ik ben geboren en getogen in Suriname, waar ik rechten heb gestudeerd. Nadat ik bij een notaris- en advocatenkantoor in Paramaribo heb gewerkt, besloot ik mijn horizon te verbreden en naar Nederland te gaan. Hier studeerde ik notarieel recht en daarna fiscaal recht. In 1998 werd ik kandidaat-notaris. Op verschillende kantoren deed ik ervaring op. In oktober 2006 ging ik bij een kantoor werken dat een vestiging in Doetinchem zou opzetten. Het was de bedoeling dat ik daar de tweede notaris zou worden. Ik had een duidelijk carrièrepad voor ogen. Mijn grote wens was om notaris te worden op een kantoor waar iedereen specialist was: ik in het ondernemingsrecht en mijn partners in het familierecht en het onroerendgoedrecht. Iedereen een kei in zijn eigen vak. In Doetinchem, waar ik al een paar jaar had gewerkt en een naam had opgebouwd. Zo zag mijn ideaal eruit. Met dat vooruitzicht kocht ik een huis in Doetinchem.'

ZUIVER

'Helaas, de crisis gooide roet in het eten. Net als op veel andere notariskantoren sloeg die bij ons in 2008 hard toe. Er werden 25 mensen ontslagen. Daar hoorde ik bij. Een dieptepunt. Ik zag mijn hele toekomst in duigen vallen. Een week lang heb ik voor mij uit zitten staren. Solliciteren was geen optie, want er was nergens werk binnen het notariaat. Ik kon wel aan de slag bij een belastingadvieskantoor of een accountantskantoor, maar dat wilde ik niet. Mijn hart ligt bij het notariaat. Dat vind ik binnen de dienstverlenende beroepen het meest zuivere beroep. Je bent onafhankelijk, je hebt een vertrouwensfunctie, je kunt echt wat toevoegen, waardoor mensen verder kunnen. Dat is en blijft fantastisch om te doen. Ik stelde mezelf de volgende

vragen: wat wil ik, waar ben ik goed in en wat heb ik nodig om dat te doen? Ik schreef een doortimmerd businessplan om als zelfstandige in mijn vak verder te kunnen.'

ADVIES

'Zo ontstond Rieke Consultancy. Een notarieel juridisch adviesbureau voor ondernemingen en ondernemers. Ik heb mij er volop in gestort. Via netwerken en lidmaatschappen van businessclubs heb ik langzamerhand een mooie klantenkring opgebouwd. Ik ben altijd kandidaat-notaris gebleven en voldoe dus aan alle beroeps- en gedragsregels. Nodig is dat niet, als adviseur zoals ik ben, maar ik zie het als een waarborg voor mijzelf en voor mijn cliënten. Ik ben geen *free-wheeler* die pseudo-notarisdiensten verricht. Alles doe ik volgens de regels van het beroep. Inmiddels heb ik een samenwerkingsverband met een notaris die de akten passeert. Dat is een exclusieve samenwerking. Ik doe uitsluitend ondernemingsrechtzaken, die hij ook aan mij doorgeeft, en omgekeerd verwijs ik naar hem door als mensen bij mij komen met een zaak op het terrein van familierecht of onroerend goed. Dat gaat super. Ik werk alleen, en doe af en toe op afroepbasis een klus voor notariskantoren.'

SURINAME

'Toen het kabinet viel in 2012, daalde het vertrouwen in de economie. Toevallig overleden in die periode vier cliënten van mij, in drie maanden tijd. Mensen met wie ik een goede band had en voor wie ik veel zaken had gedaan. Dat had veel impact op mij. Bovendien raakte ik omzet kwijt. Het was een heftige periode. Drie jaar nadat ik met Rieke Consultancy was begonnen, ben ik mij weer op de toekomst gaan beraden. Door mijn achtergrond kreeg ik altijd al veel vragen vanuit de Surinaamse

gemeenschap. Toen heb ik een praktijk voor Surinamers opgezet: Notaris Suriname Nederland. In Den Haag bestaat al langer een kantoor met een Suriname-desk, maar in het oosten van het land was die behoefte er ook. Samen met mijn man, die een heel ander beroep heeft, maar goed is in marketing, heb ik research gedaan en deze praktijk op geheel eigen, hedendaagse wijze ontwikkeld en opgezet. Ik ga regelmatig naar Suriname en heb met een aantal notarissen daar samenwerkingsverbanden. Voor de internationale Surinamepraktijk doe ik nu ook familierecht en onroerend goed. Het loopt erg goed.'

ANTILLEN

'Een jaar daarna, in 2015, heb ik een soortgelijke gespecialiseerde praktijk opgezet voor de voormalige Nederlandse Antillen. Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben een aparte status, en Bonaire is net als Saba en Sint Eustatius een bijzondere Nederlandse gemeente. Mijn bedrijf heet Service Notaris. Net als bij de Surinamepraktijk bestaat een groot deel van mijn werk uit voorlichting en het coördineren van notariële werkzaamheden. Wat doe je als een familielid overlijdt aan de andere kant van de wereld? Ik werk intensief samen met notarissen op de eilanden, waar ik ook regelmatig naartoe ga. Mijn vraag aan mijn collega's daar is altijd: hoe ziet de procedure eruit, hoe lang gaat het duren en wat gaat dat kosten? Die informatie moeten mijn cliënten tevoren hebben. Dankzij mijn werk kunnen ze zich de reis besparen: ik zorg dat alles in kannen en kruiken komt. Nu heb ik dus drie verschillende bedrijven. Het is heerlijk om zelfstandig te zijn. Ik organiseer alles strak, daar houd ik van, en heb mijn vrijheid. Zo geeft het werk mij dynamiek en energie.' ■

'De IT-notaris biedt bescherming'

STICHTING IT-NOTARIS

De stichting IT-notaris viert 7 november haar vijfjarig jubileum met het symposium 'Rechtszekerheid in de informatiemaatschappij'. Er is alle reden voor een feestje. De digitalisering die in veel sectoren voor schokgolven zorgt, is koren op de molen van de IT-notaris. 'Juist in de digitale wereld is er behoefte aan notariële diensten', verzekert voorzitter Jelger de Kroon.

| TEKST Peter Steeman

Uiterekend de aloude kenmerken van het notariaat maken haar toekomstbestendig. Dit ambt bezit unieke eigenschappen die uitstekend van pas komen in de informatiemaatschappij. De Kroon spreekt over de 'authentieke kracht van de akte'. 'Er is een latente behoefte aan oude notariële diensten', concludeert hij. 'De *Staatscourant* is daar een voorbeeld van. Sinds 2009 publiceert de Nederlandse regering officiële bekendmakingen niet meer in een papieren editie, maar is de *Staatscourant* een online medium geworden. Die online publicatie maakt het lastig aan te tonen dat op een bepaalde dag gepubliceerd is. Daarvoor heeft IT-notaris een oplossing ontwikkeld. Van de website van de *Staatscourant* van die dag wordt een hash-waarde gemaakt, een unieke cijfercombinatie. Zo is er bewijs dat de *Staatscourant* op die dag gepubliceerd heeft. Het is in feite een moderne variant van de 'copie collationee', een verklaring waarin staat dat de kopie van het document dezelfde inhoud heeft als het origineel.'

Uiterekend de aloude kenmerken van het notariaat maken haar toekomstbestendig

TONNEN

'Eigenlijk is de naam IT-notaris verkeerd', vindt De Kroon. 'IE-notaris zou beter zijn. Het gaat immers om de juridische bescherming van intellectueel eigendom. Intellectuele eigendomsrechten worden steeds belangrijker. Software kan je net als het onroerend goed tot de activa van een onderneming rekenen. Dat geldt voor een machinefabriek die gebruikmaakt van zelf ontwikkelde software, maar ook voor een automotieve bedrijf dat een online platform heeft ontwikkeld. Wanneer je niet vastlegt dat het jouw eigendom is, loop je het risico dat je het kwijtraakt. De IT-notaris kan die bescherming bieden. Bijvoorbeeld door het intellectueel eigendom in een aparte bv onder te brengen. Ook bij de overdracht van domeinnamen is de tussenkomst van een IT-notaris gewenst. Voor vierletterige domeinnamen worden tonnen betaald. Als notaris kunnen we zorgen dat beide partijen zekerheid hebben. Bijvoorbeeld door te onderzoeken of er beperkte rechten of beslagen op een domeinnaam rusten.'

BITCOINS

Zelfs bij een nieuwe ontwikkeling als blockchaintechnologie is de IT-notaris van toegevoegde waarde. Op het eerste gezicht lijkt de belofte van blockchain dat juist uit te sluiten. De manier waarop de technologie

is ingericht, geeft immers de garantie dat een transactie altijd aankomt bij de afzender. 'Maar ook dan heb je behoefte aan afspraken. Daarom zitten we als vereniging aan tafel bij blockchain-pilots om te kijken hoe we die rol het best kunnen invullen. We worden bij pilots gevraagd om aan te schuiven, maar het komt soms ook onverwachts op je pad. Laatst wilde een cliënt een notarisverklaring voor de bitcoins die hij bezat. Zijn accountant kon met die bitcoins niet uit de voeten. Wanneer je daarvoor een notariële proces-verbaalakte opstelt, kan de cliënt die gebruiken voor zijn belastingaangifte.'

VOLWAARDIG

De Kroon blikt tevreden terug op de afgelopen vijf jaar. 'We zijn vanaf nul begonnen met IT-notaris. Er is inmiddels een structuur neergezet. We zijn een volwaardige beroepsvereniging geworden. Dankzij de opleidingsdagen en cursussen is er een kwaliteitsslag gemaakt. De IT-notaris vervult daardoor een unieke rol. Hij combineert expertise op het terrein van IT, informatiebeveiliging, maar ook intellectueel eigendomsrecht met notariële diensten. Daarin onderscheidt hij zich van de IT-jurist. Het mooie is dat iedere notaris die rol kan vervullen. Zolang hij maar over de juiste bagage beschikt.' ■

Het symposium 'Rechtszekerheid in de informatiemaatschappij. Waarderen en beschermen van intellectueel eigendom' wordt georganiseerd in samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Beëdigde Informaticadeskundigen (NVBI). NVBI-leden ontwikkelen producten die het IT-notariaat ondersteunen. Voor notarissen, kandidaat-notarissen en andere medewerkers uit het notariaat biedt de bijeenkomst een unieke kans om zich te verdiepen in de actuele ontwikkelingen op het gebied van het waarderen en beschermen van informatie en intellectueel eigendom. De KNB heeft 3 PE-punten toegekend aan het programma. Voor meer informatie en inschrijven, zie: lustrum.it-notaris.nl.

VERENIGINGSNIEUWS

EPN

Europese Erfrechtverordening

Op 14 september vindt de cursusdag 'Europese estate planning, civiel en fiscaal' plaats. Een Nederlandse en buitenlandse specialist bespreken samen de situatie van dat specifieke land (Duitsland, Frankrijk, België, Spanje, Engeland en Wales) ten aanzien van de actualiteiten van en praktische ervaringen met de erfrechtverordening. De Nederlandse en buitenlandse specialist komen samen tot praktische oplossingen in hun presentatie. Deze dag is ook toegankelijk voor niet-leden van EPN.

Info en aanmelden: www.epn-notaris.nl

NRS

Waardering voor interactiviteit CORS

Eind mei organiseerde de NRS voor de eerste keer het Collegiaal Overleg Registergoed Specialisten (CORS). Op zes plaatsen in het land kwamen groepen van tien leden bij elkaar. Deze bijeenkomsten vormen een geheel met de cursus die de NRS op 4 april organiseerde. Op die datum sprak mr. Sander Steneker (RU Nijmegen) over 'Het retentierecht en aanverwante regelingen in de vastgoedpraktijk'. Voorafgaand aan de CORS-bijeenkomst ontvingen de leden een casuspositie waarin de hoofdlijnen van de voordracht nogmaals aan de orde kwamen. De bijeenkomsten werden begeleid door een lecturer van de Radboud Universiteit. Deelnemers gaven aan de interactiviteit van deze opzet te waarderen. De gedegen voorbereiding die de meeste deelnemers hadden gedaan, vertaalde zich in een geanimeerd gesprek waardoor het onderwerp nu voor de aanwezigen geen geheimen meer kent.

Op 26 september organiseert de NRS opnieuw een cursus volgens deze opzet. Prof. mr. Steven Bartels (RU Nijmegen) spreekt dan over 'Duurzaamheid'. De bijbehorende CORS-bijeenkomsten vinden vervolgens eind oktober/begin november plaats.

STICHTING IT-NOTARIS

Training startcompetenties

De eerste cursus 'Startcompetenties voor de IT-notaris' heeft plaatsgevonden. De cursus is bedoeld om nieuwe IT-notarissen vertrouwd te maken met enkele beproefde producten, die IT-notarissen direct kunnen aanbieden. Maar ook huidige IT-notarissen of hun kandidaat-notarissen kunnen de cursus gebruiken als opfriscursus. De cursus wordt voor nieuwe IT-notarissen afgesloten met een toets. Inmiddels hebben zich alweer nieuwe notarissen gemeld die IT-notaris willen worden en deze training willen volgen. De eerstvolgende training is gepland op 19 september. Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden via info@it-notaris.nl. Naast een algemene introductie door een bestuurslid van Stichting IT-Notaris, wordt de eendaagse training gegeven door ervaren vakspecialisten op de drie assen: IT (technisch inspecteur), recht (IT-jurist) en informatiebeveiliging. De training wordt afgesloten met een thuisopdracht die het geleerde toetst. Deze thuisopdracht is alleen verplicht voor deelnemers die zich hebben aangemeld als nieuwe IT-notaris.

VMN

Persoonlijke tekst op VMN-site

Tijdens de algemene ledenvergadering van de VMN op 28 maart werd de vernieuwde website gelanceerd. Deze geeft de leden van de VMN de gelegenheid zich uitvoeriger op de VMN-site te presenteren door het opnemen van persoonlijke tekst. Het uploaden hiervan gebeurt via het ledengedeelte van de website. Het wachtwoord hiervoor is te verkrijgen via ledenadministratie@vmn-notaris.nl.

CURSUSSEN

STICHTING IT-NOTARIS

Training startcompetenties

19 september 2017

Symposium IT-notaris

7 november 2017

Opleidingsdag IT-notaris

9 november 2017

Ook geïnteresseerde (kandidaat-)notarissen, die nog geen IT-notaris zijn, zijn welkom op deze opleidingsdagen. Aanmelding kan via www.it-notaris.nl/261/opleidingsdagen of info@it-notaris.nl.

EPN

ALV en Europese estate planning, civiel en fiscaal.

14 september 2017

COEP-bijeenkomsten

Oktober 2017

EPN Actualiteitendag

28 november 2017

Meer informatie: www.epn-notaris.nl

De notaris als poortwachter tegen witwassen

De notaris heeft in het Nederlandse rechtsbestel van de wetgever een taak als poortwachter gekregen. In het kader van die poortwachtersfunctie wordt van hem verwacht dat hij de deur voor witwaspraktijken stevig gesloten houdt. Maar wat is witwassen? En wanneer werkt u er als notaris aan mee? Voor de beantwoording van die vragen is een uitstapje naar strafrechtelijke uitspraken noodzakelijk. Als u vermoedt dat er sprake is van witwassen, wat staat u dan te doen? Hoe ver gaat uw taak als poortwachter eigenlijk? Over die vragen komt de tuchtrechter aan het woord.

TEKST Madeleine Hillen-Muns | BEELD Truus van Gog

1. WAT IS WITWASSEN?

Artikel 420bis van het Wetboek van Strafrecht (Sr) definieert witwassen in twee stappen. Witwassen is in de eerste plaats het verbergen of verhullen van de werkelijke aard, de herkomst, de vindplaats, de vervreemding of de verplaatsing van een voorwerp, of het verbergen of verhullen wie de rechthebbende op een voorwerp is of het voorhanden heeft, terwijl men weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf. Ook het verwerven, voorhanden hebben, overdragen, omzetten of gebruikmaken van een voorwerp, terwijl men weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf, is witwassen. Volgens lid 2 zijn voorwerpen alle zaken en alle vermogensrechten.

Sinds 1 januari 2017 is hieraan toegevoegd artikel 420bis1 Sr. Dat stelt het verwerven of voorhanden hebben van een voorwerp dat onmiddellijk afkomstig is uit enig eigen misdrijf ('eenvoudig witwassen') strafbaar. De Hoge Raad biedt hulp bij de uitleg van eerder gewezen uitspraken, mede in het licht van deze nieuwe bepaling in een overzichtsarrest van 13 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2842.

Van een professional wordt verwacht dat hij vragen stelt

Niet onvermeld mag blijven artikel 420ter lid 2 Sr. De notaris die zich schuldig maakt aan witwassen, wacht een verzwaarde straf. Op witwassen in de uitoefening van zijn beroep staat een gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of een geldboete van de vijfde categorie.

Drie elementen uit de definitie van artikel 420bis Sr verdienen nader aandacht: wanneer is een voorwerp afkomstig uit 'enig misdrijf' en wanneer wordt u geacht dat te weten? En wat is 'voorhanden hebben'?

2. EEN VOORWERP AFKOMSTIG UIT ENIG MISDRIJF

Het is niet nodig dat vaststaat uit welk misdrijf het voorwerp afkomstig is. Voldoende is dat 'het op grond van de vastgestelde feiten en omstandigheden niet anders kan zijn dan dat het geld uit enig misdrijf afkomstig is', HR 13 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM0787. Zodra er sprake is van een vermoeden van witwassen, mag van de verdachte worden verlangd dat

hij een verklaring geeft voor de herkomst van het geld. Is de gegeven verklaring niet aannemelijk, dan is witwassen voldoende bewezen voor een veroordeling, HR 29 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO2628.

Ook voorwerpen waarover men de beschikking heeft doordat belasting is ontdoken, zijn uit 'enig misdrijf' verkregen, HR 7 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2774. Het Hof Amsterdam oordeelde bovendien dat als het door belastingontduiking verkregen (of liever gezegd: behouden) geld wordt vermengd met vermogensbestanddelen die zijn verkregen met legale activiteiten, het hele vermengde vermogen kan worden aangemerkt als mede of deels uit misdrijf afkomstig (Hof Amsterdam 26 februari 2016, GHAMS:2016:677).

Ook het aanwenden van een door het plegen van valsheid in geschrift en oplichting verkregen hypothecaire lening voor de aankoop van een woning wordt aangemerkt als witwassen, HR 26 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM4440.

3. 'TERWIJL HIJ WEET DAT ...'

De delictomschrijving bevat het element 'wetenschap'. De witwasser moet weten dat het gaat om geld dat afkomstig is van enig misdrijf. Van een professional wordt in dat verband verwacht dat hij vragen stelt. Hij kan zich er niet op beroepen dat hij niet wist dat het om crimineel geld ging als hij daar niet naar heeft gevraagd, of als hij geen antwoord heeft gekregen op wel gestelde vragen. Zo is een accountant die geld heeft bewaard voor een cliënt die niet wilde vertellen waar dat vandaan kwam, veroordeeld voor witwassen, zie Rechtbank Den Haag 14 juli 2006,

RBSGR:2006:AY5818. En de notaris die, zonder zich te verdiepen in de activiteiten die ten grondslag liggen aan de overeenkomsten die hij heeft opgesteld voor cliënten, zijn derdengeldenrekening openstelt voor de financiële afwikkeling van die overeenkomsten kon zich niet verschuilen achter zijn niet-weten en is veroordeeld voor witwassen, Hof Amsterdam 27 februari 2015, GHAMS:2015:633 (Klimop).

Het kan ook zo zijn dat men pas later op de hoogte raakt of vermoeden krijgt van de criminele herkomst van het geld (of voorwerp). Als men de situatie laat voortduren (en derhalve het inschakelen van politie en justitie achterwege laat), is men in dat geval strafbaar vanaf het moment van het verkrijgen van die wetenschap, zie Kamerstukken I, 2001-2002, 27 159, nr. 33a, p. 5.

4. VOORHANDEN HEBBEN

Verwerven, voorhanden hebben en overdragen, hebben volgens de wetsgeschiedenis dezelfde betekenis als in de helingbepalingen. Zij veronderstellen feitelijke zeggenschap, maar daarvoor is niet nodig dat het voorwerp zich in de fysieke nabijheid bevindt. Een erfgenaam die een nalatenschap aanvaardt, terwijl hij weet (of kan weten) dat zich in die nalatenschap voorwerpen bevinden die afkomstig zijn uit enig misdrijf, heeft die voorwerpen voorhanden in de zin van artikel 420bis Sr en maakt zich dus schuldig aan witwassen. Dat geldt ook

voor de wettelijk vertegenwoordiger van een minderjarige erfgenaam, HR 5 september 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU6712.

5. WAT VERWACHT DE TUCHTRECHTER VAN DE POORTWACHTER?

Ook de tuchtrechter legt de notaris in het kader van het voorkomen van witwassen een onderzoeksplicht op, zie bijvoorbeeld Hof Amsterdam 11 oktober 2016, GHAMS:2016:4058. Wat van de notaris in dit verband wordt verlangd, hangt af van de aard van de transactie, van hetgeen de notaris ten tijde van de transactie bekend was of moest zijn en van de overige omstandigheden van het geval. Maar informatie en inzichten die achteraf uit strafrechtelijk onderzoek over de transactie zijn voortgekomen, zijn niet doorslaggevend bij de tuchtrechtelijke beoordeling. Naar het oordeel van het hof heeft de notaris, zoals van hem in dit geval mocht worden verlangd, navraag gedaan naar de herkomst van de gelden die voor de betaling van de koopprijs zouden worden aangewend. Dat de hem verstrekte documenten vals waren, kan de notaris niet worden verweten, omdat hij geen reden had om die valsheid te vermoeden.

Niet alleen de herkomst van de gelden, ook de verhouding tussen betrokken partijen moet worden onderzocht, Hof Amsterdam 11 oktober 2016, GHAMS:2016:4059. Naar

het oordeel van het hof had de betaling van de koopprijs door een derde, die bovendien optrad als vertegenwoordiger van de koper, in samenhang met het verlenen van een hypotheekrecht aan weer een andere partij die niet de geldverstrekker was, voor de oud-notaris reden moeten zijn om onderzoek te doen naar de onderlinge verhouding tussen partijen en de herkomst van de gelden. Zie in dit verband ook Hof Amsterdam 11 oktober 2016, GHAMS:2016:4057: de omstandigheid dat de koopprijs werd betaald door drie verschillende, voor de oud-notaris onbekende personen had aanleiding moeten zijn om vragen te stellen over de verhouding waarin die personen tot de koper en de herkomst van de gelden.

Ook een verzoek om de derdengeldenrekening open te stellen voor diensten waarvoor notariële bijstand niet is vereist, moet ertoe leiden dat de notaris nadere vragen stelt of nader onderzoek doet naar de achtergrond van de transacties waaruit de gelden voortkomen, zie Hof Amsterdam 22 maart 2016, GHAMS:2016:1097.

Van het onderzoek en de uitkomst daarvan moeten aantekeningen in het dossier worden bijgehouden, zie Hof Amsterdam 11 oktober 2016, GHAMS:2016:4059. ■

Dit is een artikel in het kader van het jaarcongres 'Goed of fout, min of meer: grip op ethiek en integriteit' van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie. Dat congres is 6 oktober in Amsterdam. Voor meer informatie: www.knbcongres.nl.

Januskop

Als Nederlandse notarissen zijn we van oudsher behept met een januskop. Velen denken dat ons hybride karakter ons pas sinds 1999, met de invoering van de liberalisering, is overkomen. Maar dat is niet waar, van oudsher is de notaris al deels overheidsdienaar die op exclusieve basis overheidstaken uitoefent. Daarnaast moet hij de ondernemer zijn die met behulp van die exclusieve taken in staat gesteld wordt zijn boterham te verdienen. Overigens voor alle duidelijkheid, dat gold natuurlijk ook voor de wijziging van de Wet op het notarisambt per 1 oktober 1999, de marktwerking heeft er alleen voor gezorgd dat

het comfort van de vaste tarieven verdween en daardoor ook meer concurrentie ging ontstaan.

ONDERNEMERSGEN

Vaststaand gegeven in onze beroepsgroep is toch dat een groot aantal van ons het ondernemersgen niet van nature in hun DNA heeft zitten. Dat blijkt mede uit de reactie van de beroepsgroep toen de liberalisering een feit werd. De schok van het vrijlaten van de tarieven heeft geleid tot een, zoals dat onlangs in een ledenraadsnotitie wordt genoemd, *race to the bottom*. Een ordinaire prijsconcurrentie die weinig tot geen relatie heeft met de kwaliteit en de waarde van onze dienst. Helaas, zo is het en de weg terug naar boven is een veel moeizamere.

ANDERE AANPAK

Onlangs mocht ik een lezing bijwonen van een Tilburgse hoogleraar. Hij heeft een wetenschappelijk onderzoeksplan ontworpen waarbij hij groepen ondernemers gedurende een langere periode volgt. De bedoeling is dat een grote representatieve groep wordt onderzocht. Deze groep wordt afgezet tegen een groep die geen ondersteuning krijgt. Opzet is om instrumenten te ontwikkelen waarmee ondernemers geholpen worden om de specifieke uitdagingen van hun ondernemerschap aan te gaan. En dat vervolgens op basis van algoritmes voorspellende verbanden kunnen worden gelegd met betrekking tot bijvoorbeeld groepipaden en winstgevendheid van het betreffende type onderneming. Allemaal met het doel de ondernemer te adviseren omtrent de kerncompetenties voor succesvol ondernemerschap. Volgens deze wetenschapper ontbreekt het de ondernemer niet aan ambitie, maar alle innovaties en nieuwe oplossingen dringen op de een of andere wijze niet of onvolledig door. Dit vraagt om een andere aanpak.

DISBALANS

Waarom zou onze publiekrechtelijke beroepsorganisatie, die waakt over de uitvoering van onze rechtstatelijke taken, zich in dit type empirisch onderzoek moeten verdiepen? Zelf denk ik dat we daar hele goede redenen voor hebben. Zoals ik al schreef, onze januskop maakt dat ambt en ondernemerschap onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Onze beroepsorganisatie heeft zich in de afgelopen decennia hoofdzakelijk gemanifesteerd in het verlengde van onze rechtstatelijke functie. Laten we zeggen op de 'ambtelijk helft van ons hoofd'. Daardoor is onvoldoende aandacht besteed aan de 'andere hoofd- en hersenhelft', die van het ondernemerschap. Wellicht is daardoor een kleine disbalans ontstaan, die nodig behoefte heeft aan correctie.

PUBIEK BELANG

Ik hoor u al zeggen dat wij ons als beroepsorganisatie niet met het ondernemerschap mogen inlaten, omdat we ons dan als een soort brancheorganisatie op het pad van de collectieve belangenbehartiging gaan begeven. Dit terwijl wij ons op basis van onze wettelijke taak nadrukkelijke op het publieke belang moeten richten. Gelukkig heeft in 2012 de toenmalige staatssecretaris van Justitie bevestigd dat we ons als orde ook op collectieve belangen mogen richten zolang daarmee maar een publiek belang is verweven. Met deze gedachte in mijn hoofd en geprikkeld door de voordracht denk ik dat het goed is als we als KNB, wellicht meer dan voorheen, ook kijken naar de onderbelichte 'ondernemerskant van ons hoofd'. Daarmee is immers ook een publiek belang gediend! Een 'gezonde' notariële ondernemer die zijn kantoor en processen op optimale wijze drijft, presteert vanzelfsprekend ook kwalitatief en efficiënt beter. Het spreekt voor zich dat de samenleving daar, uit kwalitatief en economisch oogpunt, alleen maar baat bij heeft.

FOCUS

Inmiddels zijn we in het kader van ons grote en ambitieuze plan Notariaat Online al met een aantal initiatieven bezig die meer de focus leggen op de notariële bedrijfsvoering. Alles met het nadrukkelijke doel om de positie van het notariaat te verstevigen, niet in het minst zeker ook in kwalitatieve zin. Daarbij ligt onze focus nadrukkelijk op de verbinding tussen ambt en ondernemer gekoppeld aan ambitie. Daar vaart niet alleen het notariaat, maar de gehele samenleving wel bij. ■

Jef Oomen | VOORZITTER KNB

KNB positief over nieuwe regeling verschoningsrecht

De KNB heeft positief gereageerd op de nieuwe voorgestelde regeling voor het strafrechtelijk verschoningsrecht. De beroepsorganisatie is het met de wetgever eens dat het van belang is meer duidelijkheid te scheppen over de vraag welke informatie wel en welke niet onder de geheimhoudingsplicht en het daarop gebaseerde verschoningsrecht van de notaris valt.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie werkt aan een herziening van het Wetboek van Strafvordering, waarin het strafrechtelijk verschoningsrecht is geregeld. Bij de voorbereiding van de nieuwe wetgeving zijn diverse organisaties betrokken. De KNB is er hier een van. De beroepsorganisatie heeft waardering voor de zorgvuldige wijze waarop de wetgever bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering te werk gaat. Hieruit blijkt dat de wetgever oog heeft voor het belang van een

toegankelijke regeling van het strafprocesrecht voor onze democratische rechtsstaat. Dit schrijft de beroepsorganisatie in haar reactie op de consultatie.

JURISPRUDENTIE HOGE RAAD

De KNB is positief over de wijze waarop de jurisprudentie van de Hoge Raad is gecodificeerd en de wijze waarop een nadere duiding is gegeven aan de reikwijdte van het verschoningsrecht. Het moet voor het verschoningsrecht gaan om werkzaamheden die de notaris in zijn hoedanigheid uitoefent en die onder zijn geheimhoudingsplicht vallen. De KNB heeft zich laten adviseren door de expertgroep verschoningsrecht. Deze expertgroep houdt alle ontwikkelingen op het gebied van het verschoningsrecht nauwlettend in de gaten.

Meer informatie: KNB, Corrie Heck, c.heck@knb.nl, 070 3307158

Franse notarissen nemen kijkje in Nederlandse keuken

Zestig Franse notarissen hebben van 6 tot 8 juni een bezoek gebracht aan hun Nederlandse collega's. De Fransen krijgen te maken met liberalisering en wilden graag weten wat de effecten vijftien jaar geleden op het Nederlandse notariaat zijn geweest.

Op 6 juni werden zij welkom geheten door Jef Oomen, notaris en voorzitter van de KNB. Ook iemand van het ministerie van Justitie en het Kadaster kregen het woord. De dag erna brachten de Fransen in kleine groepjes een bezoek aan verschillende Nederlandse notariškantoren. Hier konden zij vanuit de praktijk horen wat het effect van liberalisering is geweest. Daarna discussieerden zij in workshops onder leiding van een Nederlandse notaris verder over de toegang tot het beroep, toezicht en peer reviews, IT en mediation. Het bezoek werd op 8 juni afgesloten met een terugblik op de afgelopen dagen.

Meer informatie: KNB, Lineke Minkjan, lminkjan@knb.nl, 070 3307214

Schrijf u in voor het KNB-jaarcongres

Vanaf 1 juli kunt u zich inschrijven voor het KNB-jaarcongres 'Goed of fout, min of meer: grip op ethiek en integriteit'. Het congres vindt plaats op 6 oktober in het Park Inn by Radisson Amsterdam City West in Amsterdam. Op de website www.knbcongres.nl vindt u het programma, de sprekers en de locatie. Ook kunnen leden zich via deze site inschrijven. Nieuw dit jaar: het middagprogramma bestaat uit twee rondes van verschillende break-outsessies.

Meer informatie: KNB, Margot Groenhuijsen, m.groenhuijsen@knb.nl, 070 3307136

Allard Schuering:

Ethische kwesties

2017 staat voor de KNB in het teken van ethiek en integriteit. In maart was de aftrap tijdens de regiobijeenkomsten, in oktober volgt het jaarcongres. Tussendoor worden er diverse cursussen georganiseerd en ook in *Notariaat Magazine* zal het onderwerp geregeld terugkomen. Om te laten zien dat het thema over meer gaat dan het bespreken van dilemma's, legt de komende zes maanden steeds een ander bestuurslid de link tussen zijn bestuurswerkzaamheden en ethiek en integriteit. Deze keer is de beurt aan Allard Schuering.

Met welke onderwerpen houdt u zich bezig in het bestuur?

'Binnen ons bestuur geldt een collectieve verantwoordelijkheid, dus met alle dossiers heb ik in meer of mindere mate te maken. In het bijzonder houd ik mij bezig met kandidaatzaken en onderwijs, het notariële pensioen, alle ondernemingsrechtelijke dossiers (zoals contactpersoon voor Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, het centraal aandeelhoudersregister en UBO-dossier). Daarnaast ben ik de contactpersoon voor de notariële specialistenvereniging voor mediators. Voorts nam ik deel aan de issuegroep zzp'ers/herintreders. Ten slotte ben ik ook bestuurslid bij Stichting Beroepsopleiding Notariaat.'

Hoe werkt het onderwerp 'ethiek en integriteit' door in uw bestuurswerkzaamheden?

'Om eerlijk te zijn, raakt dit onderwerp alles wat je doet, zowel binnen als buiten het bestuur. Een zuiver moreel kompas is onontbeerlijk om je vak uit te oefenen. Maar ook buiten het notariaat is dit van groot belang.

De discussie die we binnen het bestuur hebben gevoerd over de (on)wenselijkheid en toelaatbaarheid van AB-BA-constructies (je woning overdragen aan een derde, om vervolgens deze woning weer terug over te dragen, zodat je boetevrij je hypotheekvoorwaarden kan aanpassen) is er een waar ik mee worstelde. Stel dat dit zou mogen, maar het deugt toch niet helemaal, moet het dan wel kunnen? Moet het notariaat hieraan meewerken? Voeren wij de wet uit of maken wij hier nog een eigen afweging? Mag je cliënten begeleiden bij het besparen van het betalen van belastingen? In de estate planning gebeurt dit veelvuldig. Als dit bij multinationals gebeurt via een internationale constructie dan spreekt men van soms van *aggressive tax planning* of moreel verwerpelijk gedrag. Ik vraag mij weleens af of dit niet met twee maten meten is. Uiteindelijk wil niemand toch te veel belasting betalen.'

Met welk ethisch dilemma hebt u zelf weleens te maken gehad?

'Zelf ben ik altijd werkzaam geweest op zogenaamde IDS-kantoren. Veelvuldig heb ik voor cliënten meegewerkt aan het opzetten van internationale constructies, mede om te voorkomen dat er meer belasting wordt betaald. Deze constructies waren altijd binnen de grenzen van wat toelaatbaar was, vaak was de Nederlandse fiscus hierbij betrokken door het afgeven van zogenaamde *rulings*, zodat vooraf al duidelijkheid was hoe deze constructie fiscaal zou worden behandeld door de Belastingdienst. Dit gaf de benodigde en gewenste duidelijkheid voor cliënt. Na de ophef inzake de Panama Papers en de daarop volgende parlementaire mini-enquête is dit onderwerp nog meer in de schijnwerpers gekomen. Vraag is of het mag, of het deugt en of je eraan moet meewerken. Mijn mening is dat het opzetten van dergelijke structuren binnen de grenzen van de wet toegestaan dient te zijn. Het besparen van het betalen van belasting zonder de wet te overtreden, is begrijpelijk en zou ik niet bij voorbaat afkeuren. Wel dien je altijd in de gaten te houden of dergelijke constructies zijn toegestaan. Verder is het, naar mijn mening, vooral een zaak van overheden om regels aan te scherpen als zij van mening zijn dat bepaalde partijen gebruikmaken van onwenselijke belastingbesparende constructies.'

Welke andere ontwikkelingen spelen er nog meer dit jaar?

'We hebben als bestuur onlangs ons zogenoemde voorjaarsberaad gehad. Een soort heidag, waarbij een bepaald thema nader uitgediept wordt. Omdat ons huidige strategisch plan loopt van 2015 tot 2020 hebben we nu stappen gezet om te werken aan een opvolgend strategisch plan. De eerste contouren daarvan worden nu zichtbaar. Het nog nadrukkelijker inzetten op digitale ontwikkelingen lijkt de boventoon te voeren. Daarbij bestaat de KNB in 2018 maar liefst 175 jaar en de voorbereidingen voor dit lustrum zijn al in gang gezet.'

KNB start consultatie over fraudepreventie

De KNB is een consultatie gestart over de maatschappelijke rol van notarissen bij fraudepreventie. In de notitie 'De maatschappelijke positie van de notaris in het rechtsverkeer, Focus op fraudepreventie' zet de beroepsorganisatie uiteen hoe zij die rol ziet, wat de maatschappij hierbij van notarissen mag verwachten en welke rol de KNB hierbij voor zichzelf ziet weggelegd. De KNB is benieuwd hoe hier tegenaan wordt gekeken en vraagt daarom om reacties van leden en stakeholders.

Het notariaat vervult een maatschappelijke functie. Het voert wettelijke taken uit, gericht op rechtszekerheid en hieruit voortvloeiende (economische) rechtsbescherming. De consultatie richt zich op de leden van de KNB en op geïnteresseerden en belanghebbenden buiten de notariële beroepsgroep. De beroepsorganisatie nodigt u graag uit om te reageren op het consultatiestuk. U kunt uw reactie tot 1 september aanstaande mailen naar consultatie@knb.nl. De KNB zal de ontvangen reacties betrekken bij het opstellen van een definitieve notitie. Deze zal worden besproken in de vergadering van de ledenraad van de KNB van 15 november.

Meer informatie: KNB, Jacco Sjerps, j.sjerps@knb.nl, 070 3307226

KNB Cursusagenda

29 augustus 2017

Live webinar Wet beperkte gemeenschap van goederen

De KNB organiseert een live webinar met drie deskundigen: Wilbert Kolkman, Leon Verstappen en Wouter Burgerhart. Aan de hand van zes discussiepunten worden de *ins* en *outs* van de nieuwe wet besproken. Voor de kijker is het een informatief gesprek ter voorbereiding op de werkcolleges die in het najaar georganiseerd worden.

8 september t/m 8 december 2017

De complete opleiding tot Legal Mediator

Deze opleiding is speciaal ontwikkeld voor notarieel juristen. Met deze opleiding bereidt de notarieel jurist zich voor op de mogelijkheid zich als mediator te laten registreren in het toekomstig wettelijk register.

12 september 2017

Symposium 'De coöperatie anno 2017'

Dit symposium wordt georganiseerd door de Universiteit Leiden, KNB en VOC en vindt plaats in het Klein Auditorium (Academiegebouw) van de Universiteit Leiden. Tijdens dit symposium verdiept u zich door middel van korte inleidingen afgewisseld met discussies.

23 oktober 2017

Aangifte erfbelasting

In deze cursus wordt niet alleen de theorie, maar ook de praktijk met betrekking tot het doen van aangifte erfbelasting in kaart gebracht. Waar zitten de valkuilen en waar is ruimte voor enige *tricks*?

24 oktober 2017

Komt een dga bij de notaris – nieuwe stijl

In deze cursus geven de docenten invulling aan de behoefte van ondernemers aan een proactieve notaris, door actuele, concrete adviesitems te behandelen. De cursist kan deze meenemen in zijn contact met de dga. Vanzelfsprekend is er ruimte voor praktijkvragen en -casus.

26 oktober 2017

Het levenstestament en het IPR

In een dagdeel worden de uitgangspunten van het Nederlandse IPR behandeld over de algemene volmacht uit het levenstestament.

Daarnaast wordt een korte introductie gegeven of ook in andere landen een regeling voor het levenstestament bestaat. Er wordt afgesloten met een aantal praktijkgevallen.

2 november 2017

Vereffening van nalatenschappen – nieuwe opzet

De wettelijke vereffening roept vele vragen op in de boedelpraktijk. Deze cursus gaat in op de problemen die de formele vereffeningprocedure kent en komt met praktische antwoorden.

De volgende managementcursussen worden op verschillende data en locaties aangeboden.

Onderhandelen voor het notariaat

Als (kandidaat-)notaris bent u regelmatig bezig met onderhandelen: met cliënten, opdrachtgevers, collega's en andere professionals. Door uw onderhandelingsvaardigheden te trainen, haalt u meer uit uw onderhandelingen. Deze training biedt een verdieping in de gangbare onderhandelingstheorieën. U krijgt concrete tips en vaardigheden aangereikt voor het voeren van onderhandelingen.

Ondernemerschap

Ondernemerschap is voor een (kandidaat-)notaris belangrijker dan ooit. Toenemende concurrentie, kritische cliënten, nieuwe aanbieders en een oplettende overheid; allemaal aspecten waar (kandidaat-)notarissen en notariskantoren mee te maken hebben. U leert hoe u een missie en visie voor uw kantoor ontwikkelt en hoe u deze kunt verankeren in een strategie.

Dit is slechts een selectie uit het totale cursus-aanbod. Voor meer informatie, inschrijven en het complete opleidingsaanbod: KNB, cursussen en congressen, telefoon 070 3307125, cursussen@knb.nl of NotarisNet/Over KNB en opleidingen.

(Kandidaat-)notarissen gezocht voor 50PlusBeurs in september

Voor de vierde keer neemt de KNB samen met het notariaat deel aan de 50PlusBeurs in de Jaarbeurs te Utrecht. Vindt u het leuk om vragen van bezoekers te beantwoorden en korte lezingen te geven over het (levens)testament, schenken en erven? Dan zijn we op zoek naar u!

De beurs wordt bezocht door ongeveer 100.000 bezoekers en is geopend van dinsdag 19 tot en met zaterdag 23 september. Het doel is mensen te informeren over zaken zoals het levenstestament en de notariële volmacht, schenken aan (klein)kinderen en een testament.

BEMANNERS VOOR STAND GEZOCHT

De KNB is op zoek naar (kandidaat-)notarissen die een dag op de 50PlusBeurs willen staan. Het gaat om het beantwoorden van vragen in de informatiestand en het verzorgen van korte lezingen. De beurs biedt u een ruime mogelijkheid uw advies, diensten en beroep onder de aandacht te brengen van een groot publiek en mensen ervan bewust te maken dat het belangrijk is hun financieel-juridische zaken goed én tijdig te regelen. Beurservaring is niet noodzakelijk, enthousiasme uiteraard wel. Voor uw deelname ontvangt u een vergoeding.

*Meer informatie of aanmelden: KNB,
Margot Groenhuijsen, m.groenhuijsen@knb.nl,
070 3307136*

Nietigheid is niet hetzelfde als non-existent

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

Notaris N is door de Kamer voor het notariaat Arnhem-Leeuwarden op 22 juli 2016 (ECLI:NL:TNORARL:2016:40, behandeld in *Notariaat Magazine* 2016/6) uit zijn ambt ontzet voor onder meer het ontbreken van handtekeningen op akten en het passeren van akten buiten aanwezigheid van de gemachtigde. De kamer stelde tevens vast dat N een dusdanig aantal akten buiten zijn vestigingsplaats passeerde dat sprake is van een verboden bijkantoor. Ter zitting in hoger beroep voert N aan dat een van de leden van de kamer, bij zijn benoeming tot lid van de kamer tot en met in elk geval de datum van de uitspraak, geen inspecteur was in de zin van artikel 2 lid 3b Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR), omdat hij geen ambtenaar was van een van de organisatieonderdelen bedoeld in artikel 9a Uitvoeringsregeling Belastingdienst 2003. Daardoor bezat hij niet de kwaliteit die hij volgens artikel 94 lid 6 Wet op het notarisambt (Wna) nodig had. Volgens artikel 5 lid 3 Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) brengt een dergelijke onbevoegdheid nietigheid van de beslissing mee. N verzoekt het hof de zaak terug te verwijzen naar de kamer (of een andere kamer). Het Bureau Financieel Toezicht voert met een beroep op de zaak Meavita (HR 18 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2607) aan dat schending van artikel 5 Wet RO niet meebrengt dat de beslissing non-existent is. Verder kan het hof het formele gebrek in hoger beroep helen, zoals eerder in 2002 en 2007 is gedaan.

Het oordeel

Formeel: het hof stelt vast dat de beslissing van de kamer op grond van artikel 5 Wet RO nietig is. Met verwijzing naar de Meavita-zaak oordeelt het hof dat nietigheid in dit geval niet hetzelfde is als non-existent. Het gesloten stelsel van rechtsmiddelen brengt voor gevallen als het onderhavige mee dat de nietigheid van de beslissing van de kamer alleen

kan worden ingeroepen in het kader van een daartegen openstaand rechtsmiddel en dat is (in dit geval) hoger beroep bij dit hof. Verder heeft N ook in dit stadium de nietigheid nog kunnen inroepen zodat aan de voorwaarde van de Hoge Raad is voldaan. Het hof vernietigt daarom de beslissing. Nu het hoger beroep er ook toe strekt om onregelmatigheden in eerste aanleg te herstellen en het hof de zaak opnieuw in volle omvang behandelt, zal het hof de zaak zelf afdoen. Voor terugverwijzing van de zaak naar de kamer zijn onvoldoende gronden gesteld of gebleken.

Inhoudelijk: het hof is van oordeel dat N inzake de ontbrekende handtekeningen uiterst onzorgvuldig heeft gehandeld en daarmee afbreuk heeft gedaan aan zijn vertrouwensstaak, namelijk door zijn waarheidsgetrouwe verklaring rechtszekerheid te geven aan het rechtsverkeer. Wat betreft het fysiek niet aanwezig zijn van medewerkers oordeelt het hof dat dit een handelswijze is die een notaris onwaardig is.

Maatregel

Het hof stelt vast dat N verregaande maatregelen heeft getroffen om de zaken te herstellen en te zorgen dat de omissies zich niet meer zullen voordoen. Het hof rekent N de verschillende normschendingen zwaar aan, maar houdt rekening met de reputatie- en inkomensschade die publicatie van de uitspraak tot gevolg heeft gehad en legt N de maatregel van schorsing in de uitoefening van het ambt voor de duur van drie maanden op.

Het hof legt de maatregel schorsing voor drie maanden op

Hof Amsterdam, 15 juni 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:2063)

Opmerking

In de Meavita-zaak was een van de rechters die de uitspraak in de ondernemingskamer deed al met pensioen toen de tekst van de uitspraak werd vastgesteld. De Hoge Raad oordeelde daarom dat de zaak opnieuw moest worden behandeld door de ondernemingskamer.

Notaris passeert 1-euro-transactie zonder waarderingsonderzoek, zonder Belehrung en met schijn van partijdigheid

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

In 1997 richt klager K schoonmaakbedrijf X bv op. In 2014 richt K samen met zijn broer B schoonmaakbedrijf Y bv op. X bv gaat in januari 2016 failliet. In april 2016 verkoopt en levert K middels notaris N zijn aandelen in Y bv voor 1 euro aan de holding van zijn broer B.

De klacht

K heeft over de verkoop en levering geen enkel contact met N gehad, geen voorlichting gekregen over de gevolgen van de akte en geen conceptakte ontvangen. Kort voor de levering vernam K van B dat de levering noodzakelijk was om K, die lijdt aan leukemie, in aanmerking te laten komen voor een uitkering. Ook diende K af te treden als bestuurder. K is als dertienjarige jongen van school gegaan, is zwaar dyslectisch en heeft moeite met het lezen en begrijpen van stukken. Zijn vrouw nam de concepten altijd door, maar in dit geval niet omdat er geen concept was. K had geen adviseur. Voor het passeren kwam K door de achterdeur binnen, terwijl zijn broer al aan tafel zat, en stond binnen 5 minuten weer buiten.

Het verweer

N kreeg half maart 2016 opdracht voor herstructurering van het schoonmaakbedrijf in verband met het faillissement van X bv. Er was een advocatenkantoor bij betrokken. Dat het contact via B verliep was niet bijzonder omdat B de dagelijkse leiding had en een vaste klant van het notariskantoor was. Tijdens de overdracht waren er nog geen jaarstukken gepubliceerd omdat de onderneming nog maar kort bestond. Gezien het faillissement is de waarde van het bedrijf twijfelachtig. Van K mag verwacht worden dat hij bekend is met de vermogensrechtelijke positie van de vennootschap.

Het oordeel

N heeft K niet gewezen op de consequenties van de aandelenoverdracht.

N beroept zich ten onrechte op de positie van K als directeur-groootaandeelhouder die zou moeten weten wat hij doet. K heeft geen concept ontvangen. Het feit dat de contacten altijd via B liepen, had juist aanleiding moeten zijn om deugdelijk werk te maken van de *Belehrung* van K. Verder heeft N ten onrechte geen onderzoek gedaan naar de achtergrond van de transactie en de waarde van de aandelen. Uit het faillissementsverslag blijkt dat er nog een bedrag van 200.000 euro is ontvangen op rekening van A bv en dat er dus wel degelijk geld was. N is zich er ook niet van bewust geweest dat hij, doordat hij B al aan tafel had zitten, de schijn heeft gewekt dat hij niet onafhankelijk/onpartijdig was. Door het tuchtrechtelijk laakbaar handelen van N is het vertrouwen van K in het notariaat ernstig geschonden en heeft N door zijn handelen de eer en het aanzien van het notariaat geschaad. Gelet op het feit dat N ook na het indienen van de klacht en tijdens de mondelinge behandeling kennelijk de onbetamelijke van zijn gedrag niet inziet, acht de kamer zijn handelwijze dusdanig laakbaar dat de kamer de maatregel van schorsing in de uitoefening van zijn ambt voor de duur van een maand passend en geboden acht.

De notariskamer legt de maatregel schorsing voor een maand op Kamer voor het notariaat Den Haag, 14 juni 2017 (nog) niet gepubliceerd

Wilsbekwaamheid vereist ook een onafhankelijke wil

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

Notaris N passeert begin januari 2017 een testament voor erfstaatster E (73 jaar). Daarin benoemt E haar vriendin V en haar benedenbuurman B (die haar administratie verzorgde) tot erfgenamen. Zij benoemde de broer van V tot executeur. E overlijdt elf dagen nadien. Klagers 1 en 2 zijn de twee kinderen van E's vooroverleden broer, en klagers 3 en 4

zijn de twee kinderen van E's zus. K1 wendt zich tot N met een verzoek om een kopie van het testament, zodat zij de uitvoering kan controleren, aangezien de executeur geen informatie verschaft. N stelt dat K1 geen recht op inzage in het testament heeft. In een aantal e-mails legt K1 met verwijzing naar artikel 49 lid 2 Wet op het notarisambt (Wna) uit dat de familie recht heeft op een kopie van het testament. Tevens uit K1 twijfels over de wilsbekwaamheid van E aangezien zij tijdens het tekenen van het testament opiumpreparaten gebruikte. N mailt op 9 februari dat zij toch een uittreksel van het testament zal toesturen, na onderzoek bij het GBA. Op 21 maart stuurt N een kopie toe, met de mededeling dat de executeur zijn benoeming niet heeft aanvaard. Voorts beschrijft N dat het testament tot stand is gekomen nadat één van de burens contact met het notaris kantoor had opgenomen. N heeft de bespreking bij E thuis gedaan en was overtuigd van haar wilsbekwaamheid.

De klacht

Klagers verwijten N dat zij pas na dreiging met een klacht de gevraagde informatie gaf waar zij recht op hadden en dat er voldoende indicatoren waren om nader onderzoek te doen naar de wilsbekwaamheid van E. De indicatoren waren: de administratie was niet in eigen beheer, E was niet in staat zelfstandig te wonen, er was een medische indicatie, het initiatief voor de dienstverlening kwam van een ander en een testament verdient extra aandacht. Voorts had N het testament niet in aanwezigheid van V en haar broer mogen bespreken en passeren. V had machtiging over de rekening van E gekregen en veel invloed op haar.

Het verweer

N heeft de bespreking alleen met E gevoerd, terwijl V en haar broer apart zaten. N heeft niet naar het medicijngebruik van E gevraagd omdat E helder en niet warrig overkwam.

Het oordeel

N heeft geruime tijd op onjuiste gronden geweigerd een uittreksel van het testament toe te sturen. N heeft de bespreking met E gevoerd terwijl V en haar broer in dezelfde kleine ruimte aanwezig waren, waardoor

E in voortdurend visueel contact met V en haar broer stond. N heeft hen niet gevraagd de ruimte te verlaten, terwijl dit eenvoudig te realiseren was. Het is de taak van een notaris om te waken voor een vrije en onafhankelijke wilsvorming. De kamer acht de maatregel van berisping passend en geboden. Hierbij speelt mee dat op N een zware ambtsverplichting rust om het nodige te doen om te voorkomen dat zij akten passeert op basis van verklaringen die zijn afgelegd door personen die daarbij niet in staat zijn om in vrijheid hun wil te vormen en te uiten en dat het evenmin aangaat om belanghebbenden ten aanzien van wie de notaris een duidelijke wettelijke taak heeft, lange tijd op basis van onjuiste argumenten met een kluitje in het riet te sturen in plaats van die taak in voortvarendheid uit te voeren. Beide aspecten behoren tot de kernwaarden van het notariaat.

De notariskamer legt de maatregel berisping op

Kamer voor het notariaat Amsterdam, 15 juni 2017 (nog) niet gepubliceerd

Opmerking

Het KNB-Stappenplan beoordeling wilsbekwaamheid gaat niet alleen over de beoordeling of cliënt 'compos mentis' is. Minstens zo belangrijk is de vraag of cliënt wel in onafhankelijkheid zijn of haar wil kan bepalen. Sinds april 2013 biedt de KNB het 'Stappenplan bij financieel misbruik ouderen' aan op NotarisNet. De notaris heeft hierin een onmisbare poortwachtersfunctie, die mede vanwege het grote succes van het levenstestament een essentiële ambtsverplichting voor de notaris inhoudt.

Op NotarisNet zijn naast bovenstaande uitspraken ook andere tuchtuitspraken te lezen. Nadere informatie: KNB (nm@knb.nl)

PERSONALIA

Benoemd tot notaris

Cuijk (protocol mr. J.A. van Burik), m.i.v. datum beëdiging mr. R.J.F.M. Evers, kandidaat-notaris (1997); Amersfoort, m.i.v. datum beëdiging mr. J. Veenhof, kandidaat-notaris (2009); Terneuzen, m.i.v. 6 juni 2017 mevrouw mr. E.A. Sergeeva, kandidaat-notaris (2005); Amsterdam (protocol mr. J.L.F.J. Verasdonck), m.i.v. 6 juli 2017 mevrouw mr. J.L.C. Schueler, kandidaat-notaris (2000); IJsselstein (protocol mr. A.J. Blokhuis), m.i.v. 1 juli 2017 mr. T. Duinstra, kandidaat-notaris (2001).

Aangewezen tot toegevoegd notaris

Hellendoorn (protocol mr. E.R. Oude Engberink) m.i.v. datum beëdiging mevrouw mr. M.E. Oude Engberink-Overbeek; Amsterdam (protocol mr. L.W. Kelterman) m.i.v. datum beëdiging mr. L.J.J. van der Kloes; Zeist (protocol mevrouw mr. M.M. Elingsvan Hooidonk) m.i.v. datum beëdiging mevrouw mr. A.M.E. Christiaanse; Nijkerk (protocol mr. R.T. van der Weij) m.i.v. datum beëdiging mevrouw mr. A. Schroten;

's-Hertogenbosch (protocol mr. A.W.F.J. van Asten) m.i.v. datum beëdiging mevrouw mr. A.P.J.M. van den Berg; Venray (protocol mr. W.G. Weijs) m.i.v. datum beëdiging mr. S.W.M. Wilbers.

Ervol ontslag op verzoek

mr. J.A. van Burik, notaris te Cuijk, m.i.v. 1 juni 2017; Mr. J.L.F.J. Verasdonck, notaris te Amsterdam, m.i.v. 6 juli 2017; Mr. A.J. Blokhuis, notaris te IJsselstein, m.i.v. 1 juli 2017; Mr. F.W.J. Geerse, notaris te Alkmaar, m.i.v. 1 juli 2017.

Wijziging plaats van vestiging

Bij besluit van de minister van Veiligheid en Justitie de dato 23 mei 2017 is de notariële plaats van vestiging van mr. J.H.J.A. Hofstee, thans notaris in de gemeente Waterland, m.i.v. 1 juni 2017 gewijzigd in de gemeente Edam-Volendam met behoud van zijn huidige protocol.

Toewijzing protocol

De minister van Veiligheid en Justitie heeft besloten het protocol en de overige notariële bescheiden van mr. T.C. de Vries, tot 1 oktober 2016 notaris in het arrondissement Zeeland-West-Brabant met als plaats van vestiging de gemeente Bergen op Zoom, m.i.v. 1 juni 2017 toe te wijzen aan mr. N.M.M. Eskes, notaris in het arrondissement Zeeland-West-Brabant met als plaats van vestiging de gemeente Steenbergen.

Jeroen van der Kloes

Jeroen Veenhof

Katrin Sergeeva

Marieke Oude Engberink-Overbeek

COLOFON

Notariaat Magazine is een uitgave van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en publiceert nieuws en achtergronden over onderwerpen die het notariaat raken. Bij de KNB zijn ruim 1.300 notarissen en 1.650 kandidaat-notarissen aangesloten. Het blad wordt in een oplage van ruim 5.000 exemplaren verspreid onder KNB-leden en externe relaties. Notariaat verschijnt maandelijks, met uitzondering van januari en augustus. De redactie van Notariaat Magazine is onafhankelijk en werkt op basis van een redactiestatuut. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en opinies in te korten.

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) Spui 184 Postbus 16020 2500 BA 's-Gravenhage telefoon: 070 3307111

Redactie: Mechtelt Lindenhovius (hoofdredacteur), Jessica Hendriks (redacteur), Clemens van Gessel (correctie) Telefoon 070 3307170, e-mail nm@knb.nl

Aan dit nummer werkten mee: Wilma van Hoeflaken, Dorine van Kesteren, Roel Ottow, Peter Steeman, Jolanda aan de Stegge, Berdine Vos-Vegter, Henriette van Vermeskerken

Redactieraad: Wouter Burgerhart, Mariska Dalmijn-Verkooijen, Sabrina Gajadhar, Bart van Gemert, Steven ten Hagen, Mark Jonker Roelants, Joyce Leemrijse, Hens Meengs, Anne-Marie Snel

Foto's: Truus van Gog Omslag: Truus van Gog

Vormgeving: Okapi. Corporate Identity Atelier

Uitgever: Sdu Uitgevers, Peter Frissen Prinses Beatrixlaan 116 2595 AL 's-Gravenhage Postbus 20025 2500 EA 's-Gravenhage telefoon: 070 3789571

Druk: Drukkerij Senefelder Misset, Doetinchem

Abonnementen: De abonnementsprijs bedraagt 116,03 euro per jaar (excl. btw en incl. administratie- en verzendkosten), prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementenadministratie: Sdu Klantenservice Postbus 20014, 2500 EA 's-Gravenhage telefoon: 070 3789880, fax: 070 3789783

Vanwege de aard van de uitgave, gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst; deze overeenkomst valt onder het algemene verbintenissenrecht.

Advertentie-acquisitie: Sdu Mediasales, Martine Aspeslagh telefoon: 070 378 0562 e-mail: m.aspeslagh@sdu.nl

ISSN: 1568-4121

© KNB/Sdu Uitgevers Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de KNB. De bij toepassing van art. 16B en 17 Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens fotokopieën, dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW te Amstelveen. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

AKSOS

- Administratie
- Salarissen
- Belastingen
- Rapportages
- Accountancy
- Advies

H.R. de Velde Harsenhorst FA
drs. K. de Lange AA

AKSOS Financial Services

Voor notariaat en advocatuur...
...flexibiliteit in capaciteit

Groningen - Leeuwarden - Zwolle
www.aksos.nl - afs@aksos.nl - Tel. 038-4524280

DÉ VERZEKERINGSSPECIALIST VOOR NOTARIAAT EN ADVOCATUUR

Ron Borgdorff is verzekeringsspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van úw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.
Bel 033-20 35 000 of mail naar
ron@ronborgdorff.nl

WWW.RONBORGdorff.NL
van Boetelaerlaan 24H

3828 NS Hoogland

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA:
BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE
• ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

VEAN Congres 21 september 2017

Eerlijk zullen wij alles (ver)delen?

Op dit jaarlijkse VEAN-congres worden de civiele, fiscale en procesrechtelijke aspecten van de verdeling besproken.

De sprekers zijn o.a.: prof. mr. dr. W. Burgerhart, mr. D-J. Maasland, prof. mr. dr. L.C.A. Verstappen. Onder leiding van mr. J. Th. M. Diks en mr. M.J.P. Schipper vindt een workshop plaats.

Locatie: Veerkracht
Oudhuizerstraat 31
7382 BS Klarenbeek

Tijden: 10.00 uur tot 17.00 uur

Het congres geeft 5 pe-punten voor VEAN, NOVEX, EPN, KNB. (in aanvraag)
Congresprijs voor VEAN-leden: 250,- ex btw
Congresprijs voor niet-leden: 350,- ex btw.

VEAN-leden kunnen per lid 1 introducee meenemen voor de ledenprijs. Graag de introducee ook aanmelden via het inschrijfformulier en de naam van het VEAN-lid vermelden bij "introducee van".

Informatie en aanmelden: www.vean.nl
info@vean.nl
020- 3882928

Op zoek naar de juiste collega? Plaats uw vacature in Notariaat Magazine.

Sdu Adverteren

- U adverteert in het officiële orgaan van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB).
- U bereikt daarmee automatisch alle (kandidaat-)notarissen in Nederland.
- U heeft multimediale mogelijkheden d.m.v. gunstige doorplaatsing op Advocatie.nl.

Wilt u meer weten? Vraag onze media-adviseur Martine Aspeslagh:
☎ (0)70 378 0562 ✉ m.aspeslagh@sdu.nl

Meer informatie op sduadverteren.nl

Sdu

oprecht
de beste
keuze